

AZ INFORMÁCIÓSZABADSÁG ÉS A SZELLEMITULAJDON-JOGOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

BEVEZETÉS

A közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog több ponton érintkezik a szellemitulajdon-jogokkal. Egyes, védelemben részesülő alkotások nyilvánosságát törvények előírhatják, így azok közérdekből nyilvános adatként bárki számára megismerhetők. Ez a megismerés a magyar információszabadság logikájában az egyedi adatigénylésen túl az adott közfeladatot ellátó szerv honlapján való közzétételt is jelenti, illetve jelentheti.

Bizonyos ügyiratokat, állami szerveknél keletkező dokumentumokat már maga a jogi szabályozás zár ki a szerzői jogi védelemből, így azok nyilvánosságát más szerzői joga nem hátráltathatja, míg más alkotások esetén (pl. szakvélemények, állásfoglalások, állam által megrendelt dokumentációk) nem ennyire egyértelmű a helyzet. A szerzői jogi védelem kérése sajátos képet mutat az állami közadatok gyűjteményei feletti adatbázisvédelem tekintetében. Szintén érdekes összefüggéseket találunk az üzleti titok megismerését illetően. Az információszabadság érvényesülésére tekintettel a jogalkotó bizonyos információk megismerését előnyben részesíti azok titokban tartásával szemben. Az üzleti titkok nyilvánossága megjelenik a szerződéskötéssel összefüggésben, de akár a jogérvényesítés során is a titok jogosultjának perbeavatkozásán keresztül. Az iparjogvédelmi jogok esetén a két jog metszete sokkal kisebb, de nem elhanyagolható.

Jelen tanulmány a szellemitulajdon-jogok és a közérdekű adatok megismerése, valamint terjesztése összefüggérendszerét kívánja feltárni. A tanulmány első része bemutatja az információszabadság alapintézményeit: az alanyát, a tárgyát, célját. Bemutatja ezen túl ezen alapjog korlátozásának a módszereit is. Ezt követően kitér az egyes oltalmi tárgyakkal kapcsolatos sajátos kérdésekre, a szerzői jogra és az iparjogvédelemre, de vizsgálja az üzleti titok védelmén túl más titokfajták megismerhetőségét is, mint amilyen a banktitok vagy az adótitok.

A kutatás nem vizsgálja az információszabadsággal rokon, alapjogi védelmet azonban nem élvező közadat-újrahasznosítás (közérdekű adatok további felhasználására irányuló megállapodásokkal kapcsolatos jogi szabályozás) összefüggéseit a szellemitulajdon-jogokkal. A vizsgálat elsősorban a hatályos magyar szabályozásra és gyakorlatra koncentrál, figyelembe veszi az Alkotmánybíróság gyakorlata mellett a bírói esetjogot is. Figyelmet fordít

¹ Adatvédelmi tisztviselő, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. A szerző adatvédelmi és adatbiztonsági szakjagász. E-mail: schultzmarton@gmail.com.

ugyanakkor – amennyiben az relevánsnak mutatkozik – az Európa Tanács vonatkozó megállapodására, a Tromsøi Egyezményre is.²

1. AZ INFORMÁCIÓSZABADSÁG RÖVID BEMUTATÁSA

1.1. Az alapjog célja és funkciója

Az információszabadság nem jelent mást, mint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatokhoz való hozzáférést és ezeknek az adatoknak a terjesztését.³ Másként kifejezve azon állami információk nyilvánossága értendő e fogalom alatt, amelyek az állami szervek tevékenységével, működésével és ellenőrzésével függnek össze, valamint az állam gazdálkodásával, a közpénzek felhasználásával összefüggő ismeretek nyilvánosságát is magában foglalja. Ebből fakadóan az információszabadság elsőrendű kötelezettjei a közfeladatot ellátó állami és helyi önkormányzati szervek, míg jogosultja bárki, akit ezek az információk bármilyen okból, illetve célból érdekelnek.

Ennek megfelelően az információszabadság alapjogán keresztül ellenőrizhető az állami, közhatalmi szervek megfelelő, hatékony és jogszerű működése, legyen szó akár a közigazgatásról, akár a jogalkotóról, akár az igazságszolgáltató szervekről. A közérdekű adatok megismerése alapfeltétele az állam demokratikus működésének.⁴ Ez a funkciója nem önmagában érvényesül, hanem más alapjogokra is hatással van, ami által támogatja a közhatalom működéséről való tájékozott véleményformálást,⁵ és megalapozza a sajtó szabadságát, társadalmi kontrollfunkciójának a gyakorlását is, ami pedig a közügyekhez kapcsolódó nyilvános és tényeken alapuló társadalmi diskurzus kialakulásának előfeltétele is.⁶

Az államhatalom ellenőrzése és átláthatóságának garantálása csak az egyik célja az információszabadságnak, az Alaptörvény és a jogrendszer emellett biztosítja az állam közpénzfelhasználásával összefüggésben „a nyilvánosság előtti elszámolás, illetve az átláthatóság, és a közélet tisztaságának elvét”⁷ is.

Az információszabadság és az adatvédelem együtt az információs jogok kategóriájába tartozik amellet, hogy a kommunikációs jogoknak is az egyik nevesített formája. Ebből fakadóan több joggal is kölcsönhatásban áll.

² Az egyezmény magyarországi alkalmazásáról a szerző korábban tanulmányt írt, annak megállapításait az egyes fejezetek vonatkozó rendelkezései tartalmazzák. *Schultz Márton: Az Infotv. nemzetközi szerződésbe ütköző rendelkezései: A Tromsøi Egyezmény Magyarországon, különös tekintettel a személyes adatok védelmére. In Medias Res, 2022. 1. sz.*

³ 7/2020. (V. 13.) AB határozat, indokolás [14] bekezdés.

⁴ 4/2015. (II. 13.) AB határozat, indokolás [27] bekezdés.

⁵ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [29]–[30] bekezdés.

⁶ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [29]–[30] bekezdés.

⁷ 8/2016. (IV. 6.) AB határozat, indokolás [17] bekezdés.

Egy jogirodalmi álláspont szerint a szűk értelemben vett információszabadság a közérdekű adatok megismerését és terjesztését jelenti, míg a tágabb értelemben vett információszabadság magában foglalja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanítás szabadságát, a lelkiismereti szabadságot is, valamint általában minden olyan jogot, ami ismeretek, információk terjesztésével, átadásával és megismerésével függ össze.⁸

1.2. Az alapjog tárgya

Az információszabadság központi tárgya a közérdekű adat, amely egyrészt a közfeladatot ellátó szerv működésével, tevékenységével összefüggő adatokat, másrészt az állam gazdálkodásával, illetve a közpénzek és a nemzeti vagyon felelős gazdálkodásával összefüggő adatokat jelenti. Szintén tárgya ennek az alapjognak minden olyan, más közérdekből nyilvános adat, amelynek nyilvánosságát törvény elrendeli, ilyenek különösen egyes személyes adatok, üzleti titkok. Az egyedi adatigénylések ennek a két adatkategóriának a megismerésére irányulhatnak, valamint az elektronikus közzététel során is ezeknek a nyilvánossága áll a szabályozás középpontjában.

Az információszabadságnak tehát nem a dokumentum, az irat a tárgya, hanem az *adatok* megismerése. A magyar információszabadságban nem az iratelv érvényesül.

1.2.1. Közérdekű adat

Az Infotv. szerint közérdekű adatnak minősül az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő és tevékenységére vonatkozó vagy közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől.⁹

Ez alapján a közérdekű adat fogalmának az alábbi tényállási elemei azonosíthatók:

1. közfeladatot ellátó szerv kezelésében van az adat,
2. az adat a tevékenységére vonatkozik vagy a közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett,
3. nem személyes adat,
4. bármilyen módon vagy formában rögzítésre került.

Ezeknek a tényállási elemeknek együttesen kell megvalósulniuk, hogy közérdekű adatról lehessen beszélni. Egy ügyben a Kúria rámutatott arra, hogy az Infotv. a közérdekű adat

⁸ Szabó Máté Dániel, Majtényi László, Maksó Bianka: Az információs jogok mint szabadságjogok. In Czékmann Zsolt (szerk.): Infokommunikációs jog. Dialóg Campus, Budapest, 2019, p. 214–215.

⁹ Infotv. 3. § 5. pont.

fogalmának meghatározásánál egyértelműen összekapcsolta a közfeladatot ellátó szerv kezelésében levő és egyben a tevékenységére vonatkozó, illetve a közfeladat ellátásával összefüggésben keletkezett adatok körét, így tehát e feltételeknek együttesen kell érvényesülniük ahhoz, hogy azok közérdekű adatok legyenek. Az adatok közérdekű adattá minősítése a Kúria szerint akkor lehetséges, ha a közfeladatot ellátó szerv kezelésében levő és egyben a tevékenységére vonatkozó vagy a közfeladat ellátásával összefüggésben keletkezett adatról van szó.¹⁰ Ezen túl további tényállási elemek megléte nem szükséges, így például az adatoknak nem feltétlenül kell hitelesnek lenniük, ezt a közfeladatot ellátó szerv nem vizsgálhatja.¹¹

Az a követelmény, hogy az adat a közfeladatot ellátó szerv kezelésében van, nem jelenti azt, hogy ez az Infotv.¹² vagy a GDPR¹³ értelmében adatkezelésnek minősül.¹⁴

Az adatnak ezen túl vagy a közfeladatot ellátó szerv tevékenységére kell vonatkoznia, vagy a közfeladatának ellátásával összefüggésben kell keletkeznie. Az adatnak a Fővárosi Ítéltábla szerint kapcsolatban kell állnia a szerv közfeladatának ellátásával, közpénzzel való gazdálkodásával, és a szakmai tevékenységére, illetve annak eredményességére is kiterjedő értékelésre vonatkoztathatónak kell lennie,¹⁵ így a magánjellegű levelezések, e-mailek nem tartoznak ebbe a körbe.¹⁶ Az Infotv. szerint közérdekű adatnak minősül különösen a hatáskörre, illetékességre, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésre, a birtokolt adatfajtákra és a működést szabályozó jogszabályokra, valamint a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre mint tevékenységre vonatkozó adat.¹⁷

Amennyiben az adat személyes adat, úgy nem lehet közérdekű adat, azonban törvény közérdekből nyilvánossá minősítheti, így külön törvény felhatalmazása alapján a személyes adatok is megismerhetők. Az anonimizált adatok már nem vonatkoznak azonosított természetes személyekre, így ezek minősülhetnek közérdekű adatnak.

Az adat kezelése még nem feltétlenül jelenti azt, hogy a közzététel vagy az adatigénylés teljesítése ugyanebben a formában valósul meg. A közérdekű adatok gyakran vegyülnek más, védett adatokkal, így természetes az, hogy az adatokat tartalmazó dokumentumokat át kell vizsgálni, valamint a bennük található nyilvános adatoknak a nem nyilvános adatoktól való elkülönítését el kell végezni. Erre való hivatkozással az adatigénylés sem tagadható meg.¹⁸ Hasonló a helyzet akkor, ha a kért adat közvetlenül (pl. elektronikusan) nem áll ren-

¹⁰ Kúria Pfv.IV.21.976/2014/9.; Kúria Pfv.IV.21.579/2015/4.

¹¹ Kúria Pfv. IV. 21.235/2015/3.; Kúria Pfv.IV.21.842/2015/4.

¹² Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény.

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet).

¹⁴ 6/2016. (III. 11.) AB határozat, indokolás [33] bekezdés.

¹⁵ Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.129/2015/6.

¹⁶ *John Wadham, Kelly Harris, Eric Metcalfe*: Blackstone's Guide to The Freedom of Information Act 2000. Oxford University Press, Oxford, 2013, p. 41.

¹⁷ Infotv. 3. § 5. pont.

¹⁸ 21/2013. (VII. 19.) AB határozat, indokolás [64] bekezdés.

delkezésre, és az egyébként rögzített adat hozzáférhetővé tételéhez idővel, illetve költséggel járó többletmunkára van szükség,¹⁹ amely meghatározott szempontok szerinti válogatási, esetleg rendszerezési tevékenységet jelent.²⁰ Az Alkotmánybíróság szerint amennyiben az adatigénylés létező és kezelt (rögzített) adatok kigyűjtésére, meghatározott szempont szerinti kiválogatására és például táblázatba rendezésére vonatkozik, a kérelem alapvetően nem tagadható meg, mivel a kérelmeket az adatok rögzítésének formájától és attól függetlenül teljesíteni kell, hogy nyilvántartásokat, illetve más módon tárolt iratokat kell hozzá áttekinteni.²¹

Az Alkotmánybíróság szerint az elektronikus számítógépes adatnyilvántartások esetében ez általában nem jelent problémát: az adat kikeresése vagy több adat esetében az adatsor létrehozása elektronikus úton történik, és nem jelent jelentős munkaterhet. Az adatkezelő így annak ellenére, hogy ténylegesen felkutatja és rendszerezi a kért adatokat, úgy érzelikli, hogy az információ „készen és rendelkezésre áll”.²² Kétség jellemzően akkor merül fel, amikor nem lehetséges elektronikus úton – adatbázisból, lajstromból, statisztikai nyilvántartásból stb. – elvégezni a műveletet, illetve a kérelem teljesítése túlmutat egy egyszerű műveleten (például a másolat készítésén vagy az elektronikus adatlekérdezésen).²³ Jellemzően ilyen, amikor az igényelt adat(ok) kiadásához nagyszámú adathordozó vagy adatbázis áttekintése és a kért adatok – elektronikus úton nem, csupán hagyományos, papíralapú kereséssel elvégezhető – leválogatása szükséges. Új adat előállítására azonban nem lehet kötelezni a közfeladatot ellátó szerveket közérdekű adatigénylés alapján.

1.2.2. Közérdekből nyilvános adat

Az Infotv. hatályos megfogalmazása szerint közérdekből nyilvános minden olyan adat, amely nem tartozik a közérdekű adat fogalma alá, és amelynek nyilvánosságra hozatalát, megismerhetőségét vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendelte.²⁴ Ezen adatok tartalmilag nem lehetnek közérdekű adatok, formailag pedig csak törvényben írható elő a nyilvánosságuk.²⁵ Az Alaptörvény a közérdekből nyilvános adat fogalmára nem terjeszti ki az alapjogi védelmet. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában rámutatott arra, hogy a közérdekű adatok mellett ezen adatok is az információszabadság tárgyát képezik.²⁶

Közérdekből nyilvános adatnak azok az adatok minősülnek, amelyek nem közérdekű adatok, valamilyen fokban mégis nyilvánosak. Ezek tipikusan olyan adatok, amelyek felett

¹⁹ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [53] bekezdés.

²⁰ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [47] bekezdés.

²¹ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [55] bekezdés.

²² 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [48] bekezdés.

²³ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [48] bekezdés.

²⁴ Infotv. 3. § 6. pont.

²⁵ Révész Balázs, Buzás Péter: Átláthatóság a közpénzügyekben. Dialóg Campus Budapest, 2017, p. 18–20.

²⁶ 3077/2017. (IV. 28.) AB határozat, indokolás [27] bekezdés.

valakinek jogos magánérdeke áll fenn (pl. személyes adatok, üzleti titkok, szerzői jogok, banktitkok), az információs szabadság érvényesülése mégis megköveteli azok megismerhetőségét. Sem a Trosmoi Egyezmény, sem más nemzetek szabályozása nem ismer hasonló fogalmat, illetve szabályozási megoldást. A közérdekből nyilvános adatok esetén jellemzően több alapjog kollíziója merülhet fel, amelyet a jogalkotó törvényben az információs szabadság javára dönt el.

Idesorolhatók a közhiteles nyilvántartásokban szereplő adatok is, mint amilyen az ingatlan-nyilvántartás, illetve a cégnyilvántartás is, de az iparjogvédelmi lajstromok szintén ide tartoznak. Ezen adatok megismerésére azonban a közérdekű adatigénylés szabályait nem lehet alkalmazni,²⁷ azok más módon ismerhetők meg.

Közérdekből nyilvános az Infotv. alapján ezen túl a jogszabály vagy állami, illetőleg helyi önkormányzati szervvel kötött szerződés alapján kötelezően igénybe veendő vagy más módon ki nem elégíthető szolgáltatást nyújtó szervek vagy személyek kezelésében lévő, e tevékenységükre vonatkozó, személyes adatnak nem minősülő adat is.²⁸ Ilyenek az államháztartás alrendszerébe tartozó valamely személlyel pénzügyi vagy üzleti kapcsolat létesítésével összefüggő jogviszonyból származó egyes adatok is,²⁹ amelyek esetén a közpénzek felhasználása, az azokkal való gazdálkodás átláthatósága alapozza meg a közérdekből nyilvános jellegét.³⁰ Idesorolhatók az állami vagyonnal való gazdálkodásra, az azzal való rendelkezésre vonatkozó olyan adatok, amelyek nem közérdekű adatok.³¹

Ezen adatkörök jellemzően a közérdekű adatokkal azonos megítélés alá esnek. Az egyedi adatigénylések körében a közérdekű adatokra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni az Infotv. a közérdekből nyilvános adatokra is.³² A két adatkör közzétételi szabályai is azonosak.

1.3. Az alapjog kötelezettjei: a közfeladatot ellátó szervek

Az Alkotmánybíróság megfogalmazásában az információs szabadságon alapuló alapjogi jogviszony tartalma egyrészt *kötelezettséget* teremt a közfeladatot ellátó szervek és személyek számára, hogy bizonyos, a közfeladataikkal összefüggésbe hozható, illetve azt jellemző adatokat proaktív módon nyilvánosságra hozzanak, vagy igény esetén hozzáférhetővé tegyenek. Másrészt pedig minden személy és a társadalom mint egész jogosult arra, hogy ezeket az adatokat megismerje és terjessze,³³ valamint hogy azokról ezt követően véleményt is formáljon.

²⁷ Infotv. 27. § (8) bekezdés.

²⁸ Infotv. 26. § (3) bekezdés.

²⁹ Infotv. 27. § (3a) bekezdés.

³⁰ Révész, Buzás: i. m. (25), p. 18.

³¹ Ávtv. 5. § (1) bekezdés.

³² Infotv. 28. § (1) bekezdés.

³³ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [28] bekezdés.

Az információszabadság jogosultja bárki lehet, akár magyar állampolgár, akár nem, akár természetes, akár jogi személy. A közérdekű és közérdekből nyilvános adatokat bárki megismerheti.³⁴

A kötelezetti kört egyfelől a közfeladatot ellátó szervek vagy személyek képezik, másrészt az adatok jellegétől függően más személyek, szervek is idesorolhatók, így különösen a közpénzekkel gazdálkodó összes szervezet.³⁵ A kötelezettek az információszabadságot proaktív módon (elektronikus közzététel útján), illetve a jogosult kérelme alapján (adatigénylés teljesítésével) kötelesek garantálni.³⁶ A közfeladatot ellátó szerveket terheli az elektronikus közzététel kötelezettsége, amit saját honlapon kötelesek megvalósítani.

Az Infotv. szerint közfeladatot ellátó szervnek azok a szervek minősülnek, amelyek állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot látnak el.³⁷ A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja szerint idesorolandók az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok, a központi államigazgatási szervek, a Magyar Nemzeti Bank, valamint az általa létrehozott alapítványok és más közfeladatot ellátó alapítvány,³⁸ de a köztulajdonban álló gazdasági társaságok és az állami fenntartású egyetemek is.³⁹ Idetartoznak az igazságügyi szervek,⁴⁰ de az alvállalkozók is.⁴¹

Az Alkotmánybíróság joggyakorlatában az alapjog kötelezettjeinek csupán egyik felét teszi ki a közfeladatot ellátó szervek, a másik feléhez a közpénzek felhasználásával, nemzeti vagyonnal kapcsolatos tevékenységek tartoznak.⁴² A testület szerint a „nyilvánosság előtti elszámolásra a 'közpénzekkel gazdálkodó minden szervezet' köteles, az általuk kezelt közérdekű adatokhoz való hozzáférést ... a közfeladatot ellátó szerveken kívüli szervezetnek is biztosítania kell”.⁴³

1.8. Más alapjogokhoz való viszonya

Az információszabadság nem korlátozhatatlan alapjog, így számos más joggal kapcsolatosan merülhet fel a kollíziója, különösen a magánélet védelmével és a személyes adatok védelméhez való joggal,⁴⁴ de a szellemi tulajdon-jogokon keresztül ilyen a tulajdonhoz való joggal is.⁴⁵

³⁴ 21/2013. (VII. 19.) AB határozat, indokolás [40] bekezdés.

³⁵ 7/2020. (V. 13.) AB határozat, indokolás [23], [29] és [33] bekezdés.

³⁶ 23/2013. (VII. 19.) AB határozat.

³⁷ Infotv. 26. § (1) bekezdés.

³⁸ Kúria Pfv.21567/2016/3.

³⁹ Kúria 2017.EI.II.J.GY.P.3. számú összefoglaló vélemény, [31] bekezdés..

⁴⁰ 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, indokolás [36] bekezdés.

⁴¹ 4/2021. (I. 22.) AB határozat, indokolás [65] bekezdés.

⁴² 3026/2015. (II. 9.) AB határozat, indokolás [19] bekezdés.

⁴³ 21/2013. (VII. 19.) AB határozat, indokolás [35] bekezdés.

⁴⁴ Alaptörvény VI. cikk.

⁴⁵ Alaptörvény XIII. cikk.

A közérdekű adatok megismerése és terjesztése ettől függetlenül is kapcsolatban, kölcsönhatásban van más alapvető jogokkal, azokat támogatja, egyfajta előfeltételeként jelenik meg. Ilyen alapvető jogok közé sorolhatók a kommunikációs alapjogok, így a véleménynyilvánítás szabadsága,⁴⁶ valamint a sajtószabadság is,⁴⁷ de a tudományos kutatás szabadsága is.⁴⁸

A környezeti információk területén ezen túlmenően az egészséges környezethez való joggal is kapcsolatban áll.⁴⁹ A hatósági, valamint a polgári peres eljárásokkal összefüggésben a nem információszabadság-specifikus eljárási alapjogok is jelentőséggel bírnak.

Az információszabadság és a véleménynyilvánítás szabadságának összefüggéseit jól jelzi az, hogy az alkotmányozó az Alkotmányban egy cikkben belül, ráadásul egy mondatban deklarálta e két alapjog védelmét.⁵⁰ Az Alkotmánybíróság már működésének kezdetén jelezte, hogy az információszabadság a kommunikációs alapjogok egy nevesített formája, amelynek az alapjogok rendszerében a véleménynyilvánítási joggal való összefüggése miatt kitüntetett szerepe van. Ezzel egyidejűleg rámutatott arra is, hogy ennek megfelelően az információszabadsághoz való jog is csak nagyon kevés joggal szemben korlátozható,⁵¹ aminek következtében az információszabadságot korlátozó törvényeket is megszorítóan kell értelmezni.⁵²

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nem is ismeri el az információszabadságot önálló alapjogként, ebből fakadóan a 10. cikkében biztosított, véleménynyilvánításhoz és tájékozódáshoz való joggal összefüggésben merült fel az Emberi Jogok Európai Bíróságának a gyakorlatában. Ugyan 1999-ben még leszögezte a bíróság, hogy viszonylag nehéz lenne egy általános hozzáférési jogot elismerni a közigazgatási dokumentumokat illetően,⁵³ később már azon az állásponton volt, hogy az EJEE 10. cikkével összefüggésben egy korlátozott információ-hozzáférési jogot mindenképpen el szükséges ismerni.⁵⁴

A sajtónak a közérdekű adatok megismerése és terjesztése során is kitüntetett szerepe van, az állampolgárok ugyanis ritkán fordulnak az állami szervekhez azért, hogy információkat ismerjenek meg, mivel ezt elsősorban sajtóorgánumokon keresztül teszik meg. A sajtónak tehát egyfajta közvetítőszerepe van az állami intézmények működésének bemutatásában, ellenőrzésében és elszámoltatásában is, mint ahogy a közpénzek felhasználásával kapcsolatosan is. A Bladet Tromsø-ügyben a bíróság a sajtó szerepeként az információk és az eszmék terjesztését, polgárokkal való megismertetését azonosította, amely által a sajtó a

⁴⁶ Alaptörvény IX. cikk.

⁴⁷ Alaptörvény IX. cikk.

⁴⁸ Alaptörvény X. cikk, 29/2014. (IX. 30.) AB határozat, indokolás [43] bekezdés.

⁴⁹ Alaptörvény XXI. cikk.

⁵⁰ 1949. évi XX. törvény 61. § (1) bekezdés.

⁵¹ 30/1992. (V. 26.) AB határozat.

⁵² 21/2013. (VII. 19.) AB határozat, indokolás [39]; 2/2014. (I. 21.) AB határozat, indokolás [43] bekezdés; 29/2014. (IX. 30.) AB határozat, indokolás [45] bekezdés.

⁵³ Loiseau kontra Franciaország (46809/99.), 2004. 09. 28.

⁵⁴ Magyar Helsinki Bizottság kontra Magyarország (18030/11.), 2016. 11. 08. [132] bekezdés.

társadalomban betöltheti a társadalmi kontroll szerepét.⁵⁵ E döntésében az EJEB aláhúzta, hogy a polgároknak is alanyi joguk van arra, hogy ezeket az információkat és eszméket megismerjék.

Az információszabadság egyrészt összefügg az adatvédelemmel, másrészt a kommunikációs jogokkal. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában elsősorban a kommunikációs alapjogokkal való kapcsolat dominál. Az adatvédelmi biztos intézményének felállításától kezdődően merültek fel ügyek, amelyek a személyes adatok és az információszabadság háttérmezgyjén álltak, elsősorban az állami szervek dolgozóinak, valamint az állami tulajdonú és a közpénzzel gazdálkodó vállalatok vezetőinek személyes adataival összefüggésben.

2. AZ INFORMÁCIÓSZABADSÁG KORLÁTOZÁSA ÁLTALÁBAN

Abban az esetben, ha az adatigénylő által kért adatok nem minősülnek közérdekű adatnak, és azokat a törvény sem minősíti közérdekből nyilvánosnak, úgy a közfeladatot ellátó szervnek az adatigénylést el kell utasítania, és meg kell adnia ennek az indokát is. Számos olyan magánérdek, illetve közérdek azonosítható, amely az adatmegismerés korlátját képezheti, és amely miatt egy adat nem minősül közérdekből nyilvánosnak.

Jelen fejezet ezeket az okokat kívánja körüljárni, bemutatva azt, hogy a különböző érdekek esetén milyen feltételekkel ismerhető vagy nem ismerhető meg egy-egy adat. Itt is fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az adatelv érvényesülése miatt nem utasítható el az adatigénylés arra hivatkozással, hogy egy irat meg nem ismerhető adatokat tartalmaz. Az adatokat külön-külön kell vizsgálni, és az elutasítást ennek megfelelően lehet megállapítani és megindokolni.

Az információszabadság a véleménynyilvánítás szabadságához, a kommunikációs alapjogok anyajogához hasonlóan kiemelt fontosságú jog, azonban nem korlátozhatatlan alapjog, bár kevés más alapjoggal szemben kell engednie.⁵⁶ A közérdekű adatok esetén a nyilvánosság minősül a főszabálynak, az adatok megismerhetősége pedig a kivétel, így a közérdekű adatok megismerését korlátozó törvényeket pedig megszorítóan kell értelmezni,⁵⁷ vagyis hasonló adatkörökre nem terjeszthető ki a megismerés korlátozása.

2.1. A korlátozás során figyelembe veendő érdekek, tesztek

Az Alkotmánybíróság az Emberi Jogok Európai Egyezményének a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó rendelkezéseit tekinti az információszabadság korlátozása szempontjából irányadónak.⁵⁸ Ennek megfelelően a közérdekű adatokhoz való hozzáférés csak

⁵⁵ Bladet Tromsø és Stensaas kontra Norvégia (21980/93.), 1999. 05. 20. [59] bekezdés.

⁵⁶ 29/2014. (IX. 30.) AB határozat, indokolás [45] bekezdés.

⁵⁷ 21/2013. (VII. 19.) AB határozat, indokolás [39] bekezdés.

⁵⁸ 29/2014. (IX. 30.) AB határozat, indokolás [47] bekezdés.

a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.⁵⁹

A testület 2013-ban rámutatott arra, hogy más alapvető jogokhoz hasonlatosan a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog is a szükségesség és arányosság általános tesztje alapján korlátozható.⁶⁰ Ez az Alaptörvény alapján azt jelenti, hogy az információszabadság más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.⁶¹ A jogalkotó tehát egyértelműen jelzi a korlátozó törvényi rendelkezésben, hogy az adatok nyilvánossága vagy más érdek érvényesül a másik hátrányára (pl. szerzői jog, üzleti titok védelme, személyes adatok védelme).

Ettől eltérő az a helyzet, amikor a jogalkotó a törvényben a közfeladatot ellátó szerv mérlegelését teszi lehetővé a megtagadással összefüggésben. Ezt az alkotmányjogi dogmatika közérdektesztnek nevezi,⁶² és az Infotv. részletesen szabályozza azon szempontokat, amelyeket a szervnek figyelembe kell vennie. Dudás Gábor arra hívja fel a figyelmet, hogy a hazai gyakorlatban az egyes tesztek sokszor összerosódnak.⁶³ A megtagadás alapját egyrészt szűken kell értelmezni, másrészt az adatigénylés teljesítése csak akkor tagadható meg, ha a megtagadás alapjául szolgáló közérdek nagyobb súlyú a közérdekű adat megismerésére irányuló igény teljesítéséhez fűződő közérdeknél.⁶⁴ Ezen mérlegelés címzettje tehát a jogalkalmazó, és csak a megtagadási okok szűk körében alkalmazható, ha arra a jogalkotó lehetőséget biztosított. Amennyiben törvény nem biztosít lehetőséget a közérdekteszt elvégzésére, úgy a közfeladatot ellátó szerv nem korlátozhatja a közérdekű adatok nyilvánosságát. Az Alkotmánybíróság is azon a véleményen van, hogy a szerv szabad belátására bízott, diszkrecionális nyilvánosságkorlátozás „ab ovo” Alaptörvénybe ütközik.⁶⁵

A Tromsøi Egyezmény szerint a közérdekű adatokhoz való hozzáférés megtagadható, ha az információ közlése sértené, vagy alkalmas arra, hogy megsértse az egyezményben említett köz- vagy magánérdekek valamelyikét, kivéve, ha az információ közléséhez a kor-

⁵⁹ Tromsøi Egyezmény 10. cikk (2) bekezdés.

⁶⁰ 21/2013. (VII. 19.) AB határozat, indokolás [37] bekezdés.

⁶¹ Tromsøi Egyezmény I. cikk (3) bekezdés.

⁶² 29/2014. (IX. 30.) AB határozat, indokolás [16] bekezdés.

⁶³ Dudás Gábor: A közérdekű adatigénylésekkel kapcsolatos mérlegelés szempontjai a hazai ítélkezési gyakorlatban. In Bán Dániel, Nemessányi Zoltán (szerk.): Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2021, p. 100.

⁶⁴ Infotv. 30. § (5) bekezdés.

⁶⁵ 29/2014. (IX. 30.) AB határozat, indokolás [48] bekezdés.

látozás indokául szolgáló érdeknél súlyosabb közérdek fűződik.⁶⁶ Mivel az egyezmény a jogalkotóra is vonatkozik, ezért érdekes kérdés az, hogy e rendelkezés hogyan egyeztethető össze a fent említett két magyar gyakorlattal. Az Alkotmánybíróság ebben a kérdésben nem foglalt állást, de az egyezménytől eltérő alapjogkorlátozás egyezményesértő helyzeteket eredményezhet.

Az Infotv. a minősített adatok mellett számos olyan köz- és magánérdeket sorol fel, amelyek alapot adhatnak az információszabadság korlátozására, amennyiben arra törvényben kerül sor. Az Infotv. szerint ilyen érdekek

- a honvédelem,
- a nemzetbiztonság,
- a bűncselekmények üldözése vagy megelőzése,
- a környezet- vagy természetvédelem,
- a központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdek,
- a külügyi kapcsolatok és a nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatok,
- a bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárás,
- a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok.⁶⁷

Unió jogi aktus alapján is korlátozható egyes adatok megismerése az Európai Unió jelentős pénzügy- vagy gazdaságpolitikai érdekére tekintettel.⁶⁸

A rendelkezés nincsen összhangban a Tromsøi Egyezmény 3. cikk 1. bekezdésének szabályaival, ami idesorolja ezen kívül a közbiztonságot, a fegyelmi eljárásokat, a felek egyenlőségét a bírósági eljárásokban, valamint az igazságszolgáltatás működését, illetve a közhatalmi szervek belüli vagy azok közötti egyeztetéseket egy tárgykör vizsgálata során. Az egyezmény ezen túl a szellemi tulajdonhoz fűződő jog helyett magánéleti és egyéb jogos magánérdeket említ, illetve külön nevesíti az üzleti és egyéb gazdasági érdeket is, ami magában foglalja a személyes adatok védelme mellett azokat a védett adatokat is, amik nem minősülnek üzleti titoknak (pl. banktitok, adótitok).

Célszerű lenne az Infotv. rendelkezéseit összhangba hozni az egyezményben megjelölt köz- és magánérdekekkel, hiszen azok sokkal szélesebb kört fognak át. Ez pedig hosszú távon olyan állami érdekek azonosításához és hatékonyabb védelméhez vezethet, amelyek enélkül nem kerülnének megfelelően azonosításra. A nyilvánosságkorlátozás szempontjából releváns körülmények megfelelő azonosítása a hatékony állami működés garanciája és egyben az államba vetett bizalom sarokköve.

Az Infotv. 27. § (2) bekezdésének a felsorolását már a joggyakorlat sem tartja lezárónak, amellett új érdekeket is azonosít, mint az adótitok, a banktitok vagy az értékpapírtitok védelme. Sem gyakorlati, sem elméleti oldalról nem merült fel, azonban idesorolható a szemé-

⁶⁶ Tromsøi Egyezmény 3. cikk (2) bekezdés.

⁶⁷ Infotv. 27. § (2) bekezdés.

⁶⁸ Infotv. 27. § (4) bekezdés.

lyes adatok védelme is. Ebben a tekintetben az Infotv. már önmagának is ellentmond, hiszen nem nevesíti ezt védendő érdekként, azt más helyen mégis korlátozza.

Szintén problémás, hogy az Infotv. a törvényi szabályozásban figyelembe vehető érdekeket taxatívén próbálja felsorolni annak ellenére, hogy az azonos jogforrási szinten levő újabb törvény ezt felülírhatja mint *lex posterior*. Mivel a jogszabály címzettje a jogalkotó, ezért ezeknek a magán- és közérdekeknek a felsorolása elsősorban nem törvényi szintű szabályozást igényel, hanem az alkotmányjogi dogmatikában van a helye.

2.2. A korlátozás jogtechnikai módszerei

A korlátozást illetően három csoport azonosítható az Alkotmánybíróság szerint:

- a minősített adatok, amelyek általánosan nem ismerhetők meg,
- döntés megalapozását szolgáló adatok köre, amelyek 10 évig nem ismerhetők meg, valamint
- az egyéb törvényi korlátok, amelyek az Infotv. 27. § (2) bekezdésben szereplő köz-, illetve magánérdekre tekintettel korlátozhatják az információs szabadságot.⁶⁹

A testület szerint az adatok megismerésének korlátozása nem automatikus, hanem minden esetben igényli a közfeladatot ellátó szerv értékelését.⁷⁰ Ezzel az osztályozással és ezzel a megállapítással csak részben lehet egyetérteni. Természetesen a jogszabályok alkalmazása feltételezi azt, hogy a jogalkalmazó azokat nyelvtanilag értelmezze, és ennek megfelelően egyes adatokat törvényi adatkategóriáknak megfeleltessen.

Jelentős eltérés van aközött, hogy a jogalkotó egyértelműen meghatározza a pontos adatkört, vagy csupán általánosságban utal a korlátozhatóságra. Az utóbbi esetben nyitott törvényi tényállást kell kitöltenie a jogalkalmazónak, neki kell megállapítania a jogszabály tartalmát, amely bizonyos érdekek azonosításával és mérlegelésével jár. Ezzel a jogalkalmazó (a közfeladatot ellátó szerv, a Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság, a továbbiakban NAIH, illetve a bíróságok) értékelésén múlik az adatok megismerhetőségének a korlátozása, míg az előbbi esetben csupán helyesen kell alkalmaznia a jogalkotó által megfogalmazott, konkrét jogszabályi rendelkezéseket.

Erre tekintettel az alábbi csoportosítás lenne a megfelelő:

- azon adatok, amelyek a jogalkotó szerint semmilyen esetben nem ismerhetők meg (minősített adatok),
- azon adatok, amelyek bizonyos, a jogalkotó által törvényben előírt, pontosan meghatározott esetekben megismerhetők – erre a logikára épül az információs szabadság üzenetítő-szabályozása (szükségesség-arányossági teszt), illetve
- azon adatok, amelyek megismerésére a jogalkotó általánosságban lehetőséget ad, az azonban az eset körülményeitől függ (közérdekeszt).

⁶⁹ 4/2021. (I. 22.) AB határozat, indokolás [46] bekezdés.

⁷⁰ 4/2021. (I. 22.) AB határozat, indokolás [47]–[48] bekezdés.

A második és harmadik csoportba tartozó adatkörök esetén a jogalkotó akár ugyanazokat a jogos érdekeket is összevetheti az információszabadsággal, csupán a kontextus mássága miatt más jogalkalmazás-technikai módszert választ. A döntés megalapozását szolgáló adatok ebben az osztályozásban a második pont alá tartoznak, hiszen a jogalkotó pontosan meghatározza, ezek az adatok mikor ismerhetők meg. Bizonyos körben, a szerv vezetőjének mérlegelése alapján átkerülhetnek a harmadik kategóriába is.

2.3. Az általános korlátozás tilalma és az adatelv szerepe

A közérdekű adatigénylések teljesítésénél nem az iratokat, a dokumentumokat vagy az azt tároló, hordozó más eszközt kell a figyelem középpontjába helyezni, hanem az abban található adatokat. A magyar információszabadság-terminológia ezt adatelvnek nevezi. Ennek megfelelően teljes dokumentumok nem zárhatók el a nyilvánosság elől, hanem csak egyes adatok. Az Alkotmánybíróság szerint az iratelv alkalmazása alapvetően tiltott.⁷¹

A közfeladatot ellátó szervnek tehát minden egyes olyan közérdekű és közérdekből nyilvános adat esetében, amelynek megismerése korlátozandó, meg kell vizsgálnia, hogy a nyilvánosság kizárásának a feltételei fennállnak-e. Amennyiben fennállnak, úgy dokumentálnia is szükséges azt valamilyen módon, hogy mely adat mire tekintettel nem ismerhető meg. Ezt az indokolási kötelezettség keretében az adatigénylővel közölni is szükséges. A közfeladatot ellátó szervek gyakran esnek abba a hibába, hogy általánosságban hivatkozni a dokumentumok meg nem ismerhetőségére. Ez a leggyakrabban üzleti titok védelmére való hivatkozással, illetve döntés-előkészítő jellegre utalással valósul meg, hiszen ezen nyilvánosságkorlátozó okok számos ügyben relevanciával bírnak.

A Kúria szerint egy megtagadási okra való minden konkrétum nélküli általános hivatkozás nem elegendő, mert meg kell jelölni azt, hogy mely szerződés mely részében, milyen okból képez üzleti titkot, és ezt igazolni is szükséges.⁷² Nem elégséges a bírói gyakorlat szerint csupán általános üzleti, gazdasági érdekre hivatkozni, hanem konkrétumokkal kell alátámasztani azt, hogy a kiadni kért dokumentációból mely adat és miért tartozik a védett körbe.⁷³ A bírói gyakorlat egészen odáig ment, hogy amennyiben az adatkezelő nem jelöli meg a védendő érdeket, csak általánosságban hivatkozik üzleti titokra, úgy a kért adatot kiadni köteles.⁷⁴ Ezek a szempontok természetesen valamennyi megtagadási okra analóg módon alkalmazandóak.

⁷¹ 21/2013. (VII. 19.) AB határozat, indokolás [60] bekezdés.

⁷² Kúria Pfv.20.733/2017/7.

⁷³ Kúria Pfv.20.391/2016/4.

⁷⁴ Kúria Pfv.21.503/2016/6.

3. IPARJOGVÉDELMI JOGOK

A szellemi tulajdon-jog egyik nagy területe a szerzői jog, míg a másik az iparjogvédelem. Ez utóbbi számos oltalmi tárgyat ölel fel, mint amilyen a szabadalom, a használati minták oltalma, a védjegyjog, a földrajzi árujelzők joga, de ilyen a növényfajta-oltalom vagy a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiai oltalma is.⁷⁵

Ezen oltalmi tárgyak egyrésztől monopolhelyzetet biztosítanak a jogosultaknak, cserében azonban a nyilvánosság számára biztosítva van az ezek mögött meghúzódó információkhoz való hozzáférés és tudás, amely a további technológiai fejlődés és innováció alapja.⁷⁶ Ebből fakadóan az egyes jogok tartalma, így a szabadalom és használati minta alapjául szolgáló megoldás, feltalálói tevékenység, illetve lépés nyilvános adatbázisban bárki számára hozzáférhető, mint ahogyan a védjegyek is. Az üzleti titok nem ilyen oltalmi tárgy, mert gyengébb védelmi szintet biztosít,⁷⁷ azonban szintén szellemi tulajdonnak minősül. Mivel valamilyen oltalmi tárgy szabályozásának központi magját a nagyfokú nyilvánosság jellemzi, így viszonylag szűk körben képzelhető el az, hogy ezek alapján egyes adatok megismerése korlátozásra kerüljön, hiszen az egyes jogok feletti jogosultságokat közhiteles nyilvántartások tanúsítják.

Az egyes nyilvántartásokat bárki megtekintheti, azok a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) honlapján elérhetőek. Az ágazati jogszabályok pontosan meghatározzák azt, hogy mely adatköröket szükséges nyilvánosan elérhetővé tenni. Ezen adatok megismerése nem minősül iratbetekintésnek, hiszen ahhoz ügyféli minőség igazolása nem szükséges, de közérdekű adatigénylésnek sem, mivel azt közhiteles nyilvántartásból történő adatszolgáltatásnak kell tekinteni, amire az Infotv. nem vonatkozik.⁷⁸

A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Szt.) lehetőséget biztosít arra, hogy honvédelmi vagy nemzetbiztonsági érdekből az SZTNH elnöke egy szabadalmi bejelentést minősítsen, ha erre miniszteri javaslat érkezik.⁷⁹ A minősített szabadalmi bejelentésről hatósági tájékoztatás nem adható, és az a bejelentőt és a feltalálót leszámítva csak felhasználói vagy megismerési engedély megléte esetén ismerhető meg.⁸⁰ E rendelkezések esetén felmerülhet a kapcsolódó adatok nyilvánosságának korlátozása, azonban nem az Infotv. 27. § (2) bek. h) pontja alapján, hanem a 27. § (1) bekezdés alapján, minősített adatra tekintettel. Mivel ez utóbbi kizáró ok speciálisabb, ezért azok együttesen nem vehetők figyelembe.

⁷⁵ A félvezető-oltalom harmincéves szabályozása ellenére lényegében nem rendelkezik joggyakorlattal, gyakorlati relevanciája nem igazán van.

⁷⁶ Stadler Johanna, Jókúti András: Bevezetés. In Legaza Dénes (szerk.): Iparjogvédelem. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2020, p. 18.

⁷⁷ Kuslics Judit et. al.: Innováció és szellemi tulajdon-védelem. In Legeza: i. m. (76), p. 327.

⁷⁸ Infotv. 27. § (7) bekezdés.

⁷⁹ Szt. 53. § (5) bekezdés.

⁸⁰ Szt. 53. § (7)–(8) bekezdés.

A Paks II.-döntésben merült fel az ún. projektörvény⁸¹ egyik rendelkezésének az alkotmányossága, amely szerint egyes, az atomerőmű működését érintő üzleti és műszaki adatok a szellemi tulajdon-jogra tekintettel, valamint nemzetbiztonsági okokból sem ismerhetők meg.⁸² Az Alkotmánybíróság azzal érvelt, hogy a szellemi tulajdon-jogokról rendelkező törvények nem igazán alkalmasak a jogvita eldöntésére, mert azok elsősorban magánjogi jogviszonyokat rendeznek.⁸³ A testületnek ebben nincs igaza, ugyanis valamennyi iparjogvédelmi ágazati szabály közjogi elemeket is nagymértékben tartalmaz, különösen igaz ez a szabadalmi törvényre.⁸⁴ Az ágazati szabályok alkalmazására és a konkrét esetre való vonatkoztatására elsősorban azért nem kerülhet sor, mert azok közjogi szabályai nagyon általánosak és – alapjellegüknél fogva – nyilvánosságpártiak.

Az Alkotmánybíróság a projektörvény általi nyilvánosságkorlátozást szellemi tulajdon-jogi szempontból alkotmányosnak tekintette.⁸⁵ A kérdéskör azonban részletesebb vizsgálatot igényelt volna, hiszen az üzleti titok alapú, valamint a más iparjogvédelmi jogok (elsősorban a szabadalom) alapján megvalósuló védelem között éles határvonalat kell húzni. Az első esetben főszabály a titokban tartás, a nyilvánosság kizárása, ami az oltalom feltétele is, addig a másik esetén – nagyrésztben – nyilvános információkról beszélhetünk. A szabadalmi oltalom ezen túl sok esetben kapcsolódik össze üzleti titkokkal. A piaci szereplők ezek együttes alkalmazásával állítanak elő termékeket és nyújtanak szolgáltatásokat. A nyilvánosság korlátozásának e két kategória esetén tehát eltérő oka van, amelyet az Alkotmánybíróság egyáltalán nem vett figyelembe, ahogyan arra sem reflektált megfelelően, hogy a projektörvény nem jelöli meg az oltalmi formákat sem, ezáltal nem azonosítja a védendő érdekeket kellő konkrétsággal. A testület csupán általánosságban hivatkozott az iparjogvédelmi jogszabályokra.⁸⁶

Az „üzleti és műszaki adatok” kifejezés valószínűsíthetően üzleti titokra utalhat. Amennyiben a jogalkotó egyes szerződésekben és megállapodásokban felsorolt találmányok tekintetében kívánta volna a nyilvánosságot korlátozni, úgy ezt egyértelműbben is megjelölhette volna. Ezt a jogértelmezést támogató egyértelmű következtetésre jutni azonban nem lehet. A jelen vizsgálat szempontjából elsősorban az a fontos, hogy amennyiben üzleti titkok nyilvánosságának korlátozása merül fel, úgy az Infotv. speciális szabályként azt írja elő, hogy az üzleti titok nyilvánossága az üzleti tevékenység végzése szempontjából nem okozhat aránytalan sérelmet.⁸⁷ Az üzleti titkok nyilvánosságának korlátozása elsősorban a piaci szereplőket és az üzleti tevékenységeket végzőket védi, nem pedig az államot. A

⁸¹ A Paksi Atomerőmű kapacitásának fenntartásával kapcsolatos beruházásról, valamint az ezzel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi VII. törvény.

⁸² 2015. évi VII. törvény 5. §.

⁸³ 4/2021. (I. 22.) AB határozat, indokolás [79] bekezdés.

⁸⁴ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról.

⁸⁵ 4/2021. (I. 22.) AB határozat, indokolás [81] bekezdés.

⁸⁶ 4/2021. (I. 22.) AB határozat, indokolás [77] bekezdés.

⁸⁷ Infotv. 27. § (3) bekezdés.

Paks II.-ügyben azonban csak a magyar, illetve az orosz állam szerveinek és vállalatainak üzleti titkaira vonatkozó védelem merült fel. Az Alkotmánybíróság elmulasztotta ezen speciális körülmény vizsgálatát is, ami – akkor, ha egyáltalán azonosításra kerül az, hogy üzleti titkok védelme merül fel – elengedhetetlen lett volna.

Mindezekről függetlenül a szellemi tulajdon-jogok alapján a megállapodások egyes rendelkezéseinek nyilvánossága korlátozható lehet, azt azonban élesen el kell választani a nemzetbiztonsági érdektől. Állami szervek esetén ugyanis vagy ez, vagy más hasonló érdek szolgáltathat alapot üzleti titkok védelmére. A szabadalmak esetén pedig a minősített adatot tartalmazó, azzal összefüggő bejelentések és oltalmak védelmére a szabadalmi törvény speciális szabályokat tartalmaz (ez a korábban bemutatott szabadalmi minősítés).

Ez a minősítés kiemelkedő jelentőséggel bír, hiszen ilyen esetben az adat nem ismerhető meg az Infotv. alapján sem,⁸⁸ ami a projekttörvény speciális rendelkezését teljességgel szükségtelessé teszi. Ezeknek a körülményeknek a fennállását, illetve hiányát az Alkotmánybíróság szintén nem vette figyelembe, így a mögöttes iparjogvédelmi szabályrendszer kellő feltérképezése és ismerete nélkül döntötte el az ügyet.

Ezen alkotmánybírósági döntésen kívül az iparjogvédelmi jogokkal kapcsolatos korlátozások nem merültek fel eddig a joggyakorlatban.

4. SZERZŐI JOG ÉS SZOMSZÉDOS JOGOK

A szellemi tulajdon-jog másik nagy területe az iparjogvédelem mellett a szerzői jog, amelyet a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) szabályoz. Szerzői műnek azok az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások minősülnek, amelyek egyéni, eredeti jellegűek,⁸⁹ azaz nem minősülnek más mű szolgai másolásának. A törvény ezen túl kiterjed a szerzői joggal szomszédos jogok védelmére is, mint amilyen az előadóművészek védelme, a hangfelvétel előállítóinak védelme, a rádió- és televíziószervezetek védelme, a filmek előállítóinak védelme, illetve a sajtókiadványok kiadóinak védelme is. A törvény ezen túl védi az adatbázisok előállítóit is. Fontos ágazati szabályt képez a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről szóló 2016. évi XCIII. törvény is (a továbbiakban: Kjekt.).

A szerzői jog és a közérdekű adatok megismerése között több metszéspont azonosítható. A joggyakorlat számos döntésben szembesült azzal, hogy mennyiben lehet a szerzői jog az adatok megismerésének a korlátja. A jogalkotó 2015-ben egészítette ki azzal a szabállyal, miszerint betekintéssel is sor kerülhet az adatigénylés teljesítésére, amennyiben a közfeladatot ellátó szerv ezt választja. A joggyakorlatban emellett felmerült a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) jogi szakvéleményei felhasználhatóságának a kérdése is.

⁸⁸ Infotv. 27. § (1) bekezdés.

⁸⁹ Szt. 1. § (1), (3) bekezdés.

Az uniós implementációs kötelezettségekből fakadóan ezen túl az is problematikus pontja a két alapjog viszonyának, hogy a közfeladatot ellátó szervek mennyiben hivatkozhatnak az adatbázisok szerzői jogi és szomszédos jogi védelmére. Az alábbiakban ezen témakörök kerülnek bemutatásra.

4.1. Szerzői művek és közérdekű adatok elhatárolása

A szerzői jog hatálya alól az Szjt. több olyan tárgykört is kivesz, amelynek körébe tartozó tények, információk közérdekű adatnak minősülhetnek, a két kategória elkülönítése a joggyakorlatban ennek ellenére sokszor nem egyértelmű.

A törvény értelmében nem tartoznak az Szjt. védelmi körébe

- a jogszabályok,
- a közjogi szervezetszabályozó eszközök,
- a bírósági vagy hatósági határozatok,
- a hatósági vagy más hivatalos közlemények és ügyiratok, valamint
- más hasonló rendelkezések.⁹⁰

Magyarországon evidens, hogy a jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök és a bírósági, hatósági határozatok nem tartoznak a szerzői jogi védelem körébe. Igaz ez a bírósági és hatósági ügyiratokra is. Ezen dokumentumok mindegyike olyan, amely egyéni, eredeti jelleggel bír vagy bírhat, mégsem részesül szerzői jogi oltalomban, azok ugyanis a közhatalmi szervek működése szempontjából létfontosságúak, így nem hátráltathatja azok felhasználását más személyek szerzői joga.

A szerzői jogi jogirodalomban bizonyos mértékben a közérdekű adatok alatt elsősorban az ügyiratokat értik. Egy álláspont egészen odáig megy, hogy az Szjt. betekintésről rendelkező 15/A. §-ával összefüggésben arra mutat rá, hogy a jogalkotó elfeledkezett arról, hogy az ügyiratok egyébként sem részesülnek szerzői jogi védelemben.⁹¹ A két fogalom ugyanakkor egymásnak nem feleltethető meg. A közérdekű és közérdekből nyilvános adatok köre az Szjt. 1. § (4) bekezdésének felsorolásánál tágabb kört ölel fel, a közhatalmi szervek kezelésében lévő, tevékenységükre vonatkozó, náluk keletkezett, esetleg hozzájuk érkezett adatok mellett átfogja a közpénzek felhasználásával összefüggő adatokat is. Ezek sok esetben olyan szakvélemények, állásfoglalások, tanulmányok, tudományos művek is lehetnek, amelyek nem ügyiratok, közérdekű adatok, és szerzői jogi oltalom alatt állhatnak.

Az Szjt. „ügyirat” fogalma szempontjából értelmezési segítségül elsősorban nem a közérdekű adat fogalma hívható fel, hanem a(z) iratkezelés általános szabályait is tartalmazó levéltári törvény „irat” fogalma, amely szerint iratnak minősül „valamely szerv működése

⁹⁰ Szjt. 1. § (4) bekezdés.

⁹¹ Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv: Polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem. ELTE Eötvös, Budapest, 2017, p. 91.

vagy személy tevékenysége során keletkezett vagy hozzá érkezett, bármely jelrendszerrel és adathordozón rögzített, egy egységként kezelendő rögzített információ, adategyüttes”.⁹² A levéltári törvény különbséget tesz ezen belül közirat és magánirat között is.

Fontos rámutatni arra is, hogy az Szjt. a hivatalos iratok, valamint az ügyiratok mellett *más hasonló rendelkezéseket* is kivesz a szerzői jogi oltalom alól anélkül, hogy ennek fogalmát meghatározná. Az Szjt. vonatkozó rendelkezése nem pusztán egy ügyiratkivételt állít fel, mivel az állami szervek által létrehozott további dokumentumok sem részesülnek szerzői jogi védelemben. Ilyen lehet pl. a joggyakorlatot segítő esetjogi gyűjtemény, eljárásrend is. A NAIH egy ügyben rámutatott, hogy a büntetvégrehajtási szerv szakutasításai, körlevelei és egyéb belső szabályozó eszközök nem minősülnek közjogi szervezetszabályozó eszköznek, ezért azok közzététele nem kötelező. A közfeladatot ellátó szerv azonban dönthet úgy, hogy azokat közzéteszi, illetve egyedi adatigénylés esetén köteles azokat kiadni, kivéve azon adatokat, amelyek megismerését valamilyen közérdek kizárja.⁹³

A Szerzői Jogi Szakértői Testület egy szakvéleményében a saját szakvéleményeit szerzői jogi műnek minősítette, amely védelem mindaddig fennáll, míg bírósági, hatósági eljárásban ügyirati funkciót nem kapnak, és ezáltal kiterjed rájuk az Szjt. 1. § (4) bekezdésének kivételszabálya.⁹⁴ Ez a megállapítás értelemszerűen az Iparjogvédelmi Szakértői Testület (a továbbiakban: ISZT) állásfoglalásaira is kiterjeszthető. Kritikaként fogalmazható meg az SZJSZT véleményével szemben az, hogy csak az ügyiratkivételt vizsgálja, a „más hasonló rendelkezés” fordulat körében nem tartalmaz jogértelmezést. Az információszabadság oldaláról tekintve látni kell, hogy az SZTNH mellett működő testületek által, jogszabályban rendezett módon létrehozott szakvélemények közfeladat ellátásához kapcsolódnak, azzal összefüggésben keletkeztek. Mivel az SZJSZT szerint szerzői jogi védelem alatt állnak, így azok megismerése és különösen a terjesztése korlátozható lehet. Ilyen korlátozás nehezen képzelhető el az információszabadság oldaláról, hiszen mind az SZJSZT,⁹⁵ mind az ISZT⁹⁶ szakvéleményei közzétételre kerülnek különös közzétételi lista formájában. Az ezt lehetővé tevő jogszabályi rendelkezések a szerzői jogi felhasználás körében nem tartalmazznak megkötést.

Az egyetemi hallgatók, valamint egy egyetemmel jogviszonyban levő oktatók által létrehozott művekre és más szellemi alkotásokra speciális szabályok vonatkoznak,⁹⁷ amely ada-

⁹² 1995. évi LXVI. törvény 3. § c) pont.

⁹³ NAIH/2019/4389.

⁹⁴ SZJSZT 27/2001.

⁹⁵ Szjt. 101. § (6) bekezdés.

⁹⁶ Szt. 115/T. § (4) bekezdés.

⁹⁷ Ehhez elsősorban lásd a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvényt, illetve a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvényt. Lásd még *Hasznos Viktória: A szellemi tulajdon kérdése az egyetem és az ipar közötti kutatás-fejlesztési együttműködésekben*. Forum – Publicationes Doctorandorum Juridicorum, 2017. 1. sz.

tok (kutatási eredmények, publikációk és más szerzői művek) bizonyos fokban nyilvánosan elérhetők, így a kérdéskört a NAIH is vizsgálta.⁹⁸

4.2. A korlátozás módja és az adatigénylés betekintéssel való teljesítése

A jogalkotó 2015-ben egészítette ki az Szjt. személyhez fűződő jogokra vonatkozó rendelkezéseit azzal a rendelkezéssel, hogy „a szerzői jogi védelem alatt álló mű közérdekű adatként vagy közérdekből nyilvános adatként való megismerésére irányuló igényt a szerző személyhez fűződő jogainak védelme érdekében az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv az adatigénylő által kívánt forma és mód helyett – az adatigénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidőben – a mű közérdekű adatot vagy közérdekből nyilvános adatot tartalmazó részei megtekintésének lehetővé tételével is teljesítheti”.⁹⁹

A joggyakorlat már 2015 előtt is szembesült a szerzői jog és az információszabadság ütközésével, akkor azonban semmilyen jogszabályi rendelkezés nem segítette a jogalkalmazókat. A fent idézett szabályt a bírói gyakorlat nem tekinti a szerzői jog, illetve az információszabadság korlátozásának. Ahogyan a Fővárosi Ítélőtábla fogalmaz, a törvényi módosítás a korlátozást nem a megismerés jogában, hanem csupán a megismerés módját konkretizálja.¹⁰⁰ Ezt az álláspontját az ítélőtábla későbbi döntésében meg is erősítette,¹⁰¹ valamint azt a NAIH is magáénak vallja.¹⁰² E rendelkezés a jogirodalom szerint sem érinti az információszabadság tartalmát.¹⁰³

A Fővárosi Ítélőtábla korábbi, a Magyar Nemzeti Bank egy közbeszerzésével kapcsolatos döntésében rámutatott ezen túl arra is, hogy a szerzői jogi szabályozás vagyoni és személyhez fűződő jogokat rendez, ami az információszabadság érvényesülése során korlátozást az Infotv. rendelkezéseiből következően csak annyiban jelent, illetve jelenthet, hogy a mű szabad felhasználását, a szerzőség elismerését, a szerző nevének szerzőként való feltüntetéséhez fűződő jogát, a mű egységének védelmét, az idézés, a forrás megjelölés szabályait tartalmazó rendelkezések korlátozhatják.¹⁰⁴ Erre vonatkozóan sem a jogszabály, sem a törvényi indokolás nem tartalmaz utalást, így ezt az ítélőtábla a szerzői jog általános elveiből vonta le. A szabad felhasználás esetei, különösen az idézés nem sérti a szerzői jogot. Másrészt a rendelkezést a személyhez fűződő jogokról szóló fejezetben helyezte el a jogalkotó, így – a kontextuális és a szó szerinti értelmezés alapján – azzal szükségszerűen összefüggésben kell

⁹⁸ NAIH-beszámoló 2018, p. 125–126.

⁹⁹ Szjt. 15/A. §.

¹⁰⁰ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20277/2016/4.

¹⁰¹ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20212/2018/3.

¹⁰² NAIH/2019/2549.

¹⁰³ Révész Balázs, Buzás Péter: Az információszabadság szerepe, jelentősége, aktuális kihívásai. Statisztikai Szemle, 93. évf. 11–12. sz., 2015, p. 1086.

¹⁰⁴ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20277/2016/4.

állnia e rendelkezésnek. Ezt a jogirodalom egyébként vitatja,¹⁰⁵ amely állásponttal egyet lehet érteni, hiszen a szerzői személyhez fűződő jogok köre zárt,¹⁰⁶ az Sztj. 15/A. §-a pedig e személyhez fűződő jogok korlátozásaként fogható fel,¹⁰⁷ Pogácsás Anett szerint a közérdekű adatok megismerését és terjesztését e rendelkezés azonban nem korlátozza.¹⁰⁸

A betekintéssel való teljesítésre mind a Trosmøi Egyezmény, mind az Infotv. alapján lehetőséget kell biztosítani, mégpedig ingyenesen. Az Sztj. a szerzői jogokra tekintettel annyiban tér el a főszabálytól, hogy az adatigénylő által kért teljesítési módtól (pl. fénymásolat, szkennelt forma) függetlenül választhatja ezt a közfeladatot ellátó szerv. Ez a korlátozás azonban nem szükséges az elérni kívánt célhoz (a jogosult szerzői jogainak védelméhez), hiszen az adatigénylő a szerzői jogokat ebben az esetben is meg tudja sérteni pl. azzal, hogy a betekintés során készített fényképfelvételeket a médiában közzéteszi, vagy a mű egyes részeitől jegyzetet készít.

Tímár Adrienn szerint csak a szerzői mű meghatározott részei, és nem az egésze lehet adatigénylés tárgya,¹⁰⁹ míg a Kúria az adatelvből kiindulva azon az állásponton van, hogy a szerzői mű egyes részeit külön-külön kell megvizsgálnia a közfeladatot ellátó szervnek, és esetlegesen korlátoznia annak nyilvánosságát.¹¹⁰ A különbség talán a jogsértés mértékében van, illetve lehet, hiszen a betekintés útján jellemzően nem a mű (különösen hosszabb, több száz oldalas tanulmányok) egésze kerül jogosulatlanul felhasználásra, hanem azoknak csak egy része: példaként lehet hozni azt, hogy újságírók egy-egy hosszabb tanulmányt csak betekintés útján tekinthetnek át, abból csak részleteket fognak lejegyzetelni, lefényképezni, arra nincsen lehetőségük, hogy számítógéppel a mű egyes részeit más információkkal, adatbázisokkal összevegyék. A jogi szabályozás éppen ezen okból a kívánt cél elérésére egyáltalán nem alkalmas.

Figyelembe kell venni ugyanakkor azt is, hogy az ilyen szerzői művek tartalma (jellemzően megrendelt tanulmányok, szakértői vélemények) a közérdekű adatok megismerésén és terjesztésén túl a véleménynyilvánítás szabadságával is összefügg. Az ilyen szerzői művek létrehozására, megalkotására jellemzően közpénzek felhasználása révén kerül sor, valamint meghatározott célból, bizonyos közfeladatokkal, állami működéssel összefüggésben rendelik meg azokat és használják fel őket, így azok tartalma közéleti vita tárgyát képezheti, és

¹⁰⁵ Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (91), p. 91.

¹⁰⁶ Ezzel kapcsolatosan lásd a Berni Unió Egyezmény 6bis cikk (1) bekezdését, amelyet a 1975. évi 4. törvényerejű rendelet hirdetett ki.

¹⁰⁷ Pogácsás Anett: Az alkotó ember személyiségvédelmének sajátos szerzői jogi kérdései. In: Görög Márta, Menyhárd Attila, Koltay András (szerk.): A személyiség és védelme. Az Alaptörvény VI. cikkének érvényesülése a magyar jogrendszeren belül. ELTE Eötvös, Budapest, 2017, p. 243–244.

¹⁰⁸ Pogácsás Anett: Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, doktori értekezés, 2017, p. 129 és 166.

¹⁰⁹ Timár Adrienn: A szerző személyhez fűződő jogai. In: Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2023, p. 103.

¹¹⁰ Kúria Pfv.21535/2015/6.

összefügghet a sajtó társadalmikontroll-funkciójával is. Az állam által alkalmazott és átvett tudományos nézőpontokkal, álláspontokkal kapcsolatos véleményképzés nem korlátozható, ezt pedig jelentős mértékben hátráltathatja az, ha az adatigénylők, különösen a házörző kutya szerepében eljáró újságírók vagy civil aktivisták, nem tudják hatékony módon megismerni és az állampolgárok irányában terjesztetni ezeket az információkat, ami alkotmányos feladatuk. Ezen szempontokat a közfeladatot ellátó szervnek mérlegelnie kell, mielőtt az adatigénylő által kért mód helyett a betekintés útján való adatmegismerés mellett dönt.

A szerzői joggal kapcsolatos aggályok elsősorban nem a szerző személyhez fűződő jogaira vonatkoznak, hanem a vagyoni jogokra, amit a szabályozás nem érint. Arra természetesen bárkinek joga van, hogy szerzői műveket idézzon vagy más módon szabadon felhasználjon. Arra azonban csak a vagyoni jogok jogosultjának, jogosultjainak van joga, hogy a műveket az Sztj. 17. §-ába tartozó esetkörök szerint felhasználja, így különösen többszörözze, terjessze, nyilvánosan előadja vagy a nyilvánossághoz közvetítse (pl. tévében, online megjelenítse). Abban az esetben ugyanis, ha az adatigénylő nem betekintés útján, hanem fizikai vagy digitális másolat útján ismeri meg az adatokat (szerzői művet), úgy a mű egy példányának birtokába jut. A szerzői jog azonban nem a mű példányait védi elsődlegesen, hanem az alkotótevékenységet és az az alapján létrejövő művet, függetlenül a rögzítés vagy az érzékelhetővé válás módjától. Az Sztj. 15/A. §-a azonban ezekre az aggályokra mintha nem reflektálna megfelelően, ami miatt nem képes alkotmányos célját megfelelően betölteni.

A szerzői jog és az információszabadság közötti kollízió feloldása során azt kell vizsgálni elsősorban, hogy a szerzői műhöz kapcsolódó felhasználási jogot az adatigénylő mennyiben sértheti, és hogy a közérdekű adatok megismerése, az ilyen adatok terjesztése, valamint az ezzel összefüggő véleményképzés és -nyilvánítás mennyiben biztosíthat olyan felhasználást az adatigénylőnek (azaz bárkinek), amely mind a szerzői joggal, mind az információszabadsággal összeegyeztethető. Ez alapján a jogalkotónak elsősorban a szabad felhasználás esetei körében lenne érdemes olyan szabályokat elhelyeznie, amelyek biztosítják a mű védelmét, illetve a kommunikációs alapjogok gyakorlását is. Hasonló nézet a szerzői jogi szakirodalomban nem fogalmazódott meg. Ilyen szabályozásra annyiban lehet szükség, amennyiben a jogosult felhasználási joga sérülne, azonban az információszabadság okán a más személyek általi felhasználást (pl. terjesztés, lehívásra hozzáférhetővé tétel) kizárná. Ezen indokok alapján a helyes nézőpont nem az információszabadság korlátozása a szerzői jogokra tekintettel, hanem a szerzői jogok korlátozása a közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismerésére tekintettel.

A közpénzek felhasználásával összefüggő, valamint az állami feladatok ellátása során figyelembe vett, e célból megrendelt szerzői műnek minősülő dokumentumok felhasználása nem kezelhető azonosan más – ezen szempontokat nélkülöző – szerzői művekkel. Azt, hogy egy adott szerzői mű milyen mértékben függ össze a kommunikációs alapjogokkal, mindig esetről esetre szükséges vizsgálni, és nem is lehet általánosítani. Így például más megítélés alá kell esnie egy közpénzből készült filmalkotásnak, mint egy minisztérium által

egy szakpolitika (pl. felsőoktatás, környezetvédelem) megreformálásával összefüggésben megrendelt szakmai koncepciónak.

A környezeti információk terén az egészséges környezethez való jog szintén relevanciával bírhat, ami a nagyobb nyilvánosság mellett szól. Egy kibocsátási értékekkel kapcsolatos ügyben egy budapesti kerület által megrendelt akusztikai szakvéleményt igényelt egy helybeli civil szervezet. A polgármesteri hivatal elutasította az adatigénylést arra tekintettel, hogy a szakvélemények záradékai szerint azok „üzleti titkot és szellemi terméket képeznek”, illetve a szerzői jog hatálya alá tartoznak, így a szerzők hozzájárulásához kötik a szakvélemények nyilvánosságát. A hatóság a fentiek alapján megállapította, hogy az adatkezelő megsértette a bejelentő közérdekű adatok megismerésére vonatkozó jogát, amikor nem engedett betekintést a szakvéleményeknek a mérési eredményekre és zajtérképekre vonatkozó részeibe.¹¹¹

Egy másik ügyben az adatigénylő azt kérte, hogy a Kúria küldje meg a devizahiteles ügyek kapcsán meghozott bármely elvi vagy jogegységi alperesi határozathoz kikért szakmai és civil szervezetek vagy személyek véleményeivel kapcsolatos adatokat úgy, hogy az tartalmazza többek között a véleményt adók eredeti, rögzített véleményének másolatát is.¹¹² Az ügyben másodfokon eljáró Fővárosi Ítélőtábla megjegyezte, a közfeladatot ellátó szerv alperes még érveket sem sorakoztatott fel, pusztán az eljárás nem nyilvános voltára hivatkozott a megfogalmazott kérdések tekintetében azt illetően, hogy azok miért tartoznának a meg nem ismerhető adatok körébe.¹¹³ Az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy a Kúria nem vizsgálta meg azt az ítéletben, hogy a kérdéses adatok, dokumentumok szerzői műnek minősülnek-e,¹¹⁴ ennek pusztá feltételezése az adatmegismerés korlátozásához nem elegendő a testület szerint.¹¹⁵ Ezt meghaladóan az Alkotmánybíróság azonban nem foglalkozott a szerzői jogi korlátozó szabályok hiányával, a fentiekre tekintettel azonban az alkotmányossági vizsgálat mindenképpen indokolt lehet.

A szerzői jogi jogirodalomban található egyik álláspont szerint a mű megismerése a szerző személyhez fűződő jogait (pl. névfeltüntetés joga, mű egységének védelme) nem sérti.¹¹⁶ Pogácsás Anett szerint a személyhez fűződő jogokra hivatkozással nem is akadályozható a közérdekű adatok megismerése.¹¹⁷ A hatósági gyakorlatban azonban ezzel ellentétes állásponttal lehet találkozni.

Lényegében a NAIH korábbi gyakorlatát¹¹⁸ kodifikálva került beiktatásra 2022-ben a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Nftv.), miszerint a felsőoktatási intézménynek „a tárolt szakdolgozatokat és diplomamunkákat – jogsza-

¹¹¹ NAIH/2019/2549.

¹¹² Kúria Pfv.21749/2016/9.

¹¹³ Fővárosi Ítélőtábla 32.Pf.20.510/2016/6/II.

¹¹⁴ 3069/2019. (IV. 10.) AB határozat, indokolás [47] bekezdés.

¹¹⁵ 3069/2019. (IV. 10.) AB határozat, indokolás [50] bekezdés.

¹¹⁶ Lontai, Faludi, Gyergyánfy, Vékás: i. m. (91), p. 91.

¹¹⁷ Pogácsás: i. m. (108), p. 129. 714. lj.

¹¹⁸ NAIH 2018-as beszámoló, 125–126. oldal.

bályban meghatározottak szerint titkosított részek kivételével – a tanulmányi rendszeren keresztül korlátozás nélkül hozzáférhetővé és kereshetővé kell tenni”.¹¹⁹ A NAIH felhívta a figyelmet, hogy a jogszabályi környezet lényegesen megváltozott, és a szakdolgozatokba bárki korlátozás nélkül betekinhet. Ezzel összefüggésben egy konzultációs kérdésre válaszolva rámutatott arra, hogy „a felsőoktatási intézmény a hozzáférhetőséget és kereshetőséget más alkalmas módon, például a könyvtárban elhelyezett számítógépen is lehetővé teheti, ha egyébként a szakdolgozat tárolása a tanulmányi rendszerben történik; a könyvtár használatára általában vonatkozó szabályok (nyitvatartási idő, nem hallgatók részére esetleg észszerű díjfizetési kötelezettség) nem minősülnek korlátozásnak”.¹²⁰ A NAIH szerint az adatok megismerése a szerzői jogra tekintettel a betekintésre korlátozódik, és másolatot nem lehet kérni a szakdolgozatokról.¹²¹ Ilyen értelmezés sem az Szjt. 15/A. §-ából, sem az Nftv. idézett rendelkezéséből nem következik, az Szjt. ugyanis csak alternatív teljesítési módként említi a betekintést, míg a NAIH lényegében csak erre szorítaná az adatok megismerésének a módját. Amennyiben szükséges előírni azt, hogy szakdolgozatokról másolatot nem lehet kérni, úgy azt törvényben szükséges szabályozni az Infotv. 27. § (2) bekezdésével összhangban.

4.3. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleménye

A Szerzői Jogi Szakértő Testület több mint százötven éves jogintézmény a magyar jogban,¹²² amelynek jogszabályi alapját az Szjt. biztosítja. Az SZJSZT jogi szakkérdésekben ad szakvéleményt bírósági, hatósági megkeresés esetén, illetve megbízásra, peren kívül is.¹²³ A testületre vonatkozó részletes szabályokat külön kormányrendelet állapítja meg.¹²⁴ Az SZJSZT szakvéleményeinek adatbázisa az SZTNH honlapján elérhető.¹²⁵

Mind a NAIH, mind a bíróságok felkérhetik a testületet arra, hogy egy előttük folyó ügy szerzői jogi vonatkozásairól adjon szakvéleményt, de akár a fél is csatolhat be ilyen, a jogvitát megelőzően beszerzett szakvéleményt. Mivel a testület állásfoglalása jogkérdésre vonatkozik, ezért az információszabadság területén is több esetben felmerült a testület véleményének mellőzése mellett, hogy a SZJSZT felkérésére nagyon ritkán kerül sor.¹²⁶

A joggyakorlat az ún. Századvég-döntésben részletesen foglalkozott a kérdéssel. Az ügyben eljáró Fővárosi Ítéltábla azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság szükségtelenül

¹¹⁹ Nftv. 50. § (6) bekezdés.

¹²⁰ NAIH-5259/2023.

¹²¹ NAIH-5259/2023.

¹²² Gondol Daniella, Legeza Dénes: A szellemi tulajdon-védelem alapja, rendszere. In Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2023, p. 25.

¹²³ Szjt. 101. § (1)–(3) bekezdés.

¹²⁴ 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet.

¹²⁵ https://www.sztnh.gov.hu/hu/szjszt/kereses?field_szakterulet_value=All&field_megkereso_value=All&field_birosagi_hatarozat_value=All.

¹²⁶ Így az ún. Századvég-ügyben az SZJSZT-12/2014 számú állásfoglalást a Kúria szerint nem kellett figyelembe venni a közérdekű adatigényléssel kapcsolatos perben. (Kúria Pfv.IV.21.535/2015/6.)

és indokolatlanul szerezte be az SZJSZT szakvéleményét olyan kérdésben, amelynek tárgyában a bíróságnak kell állást foglalnia, mivel az jogkérdésnek minősül.¹²⁷ A Kúria rámutatott, hogy amiatt szükségtelen az SZJSZT kirendelése, hogy a jogvita nem szerzői jogi jellegű, mivel a közérdekű adat kiadása iránt előterjesztett kereset megalapozottsága tárgyában kellett állást foglalni. Mivel az Szt. nem tartalmaz az Infotv. által biztosított, a közérdekű adatok korlátozását lehetővé tevő rendelkezést, ezért a Kúria szerint szükségtelen annak szakértői vizsgálata, hogy a kiadni kért dokumentumok szerzői jogi művek vagy sem.¹²⁸

4.4. Adatbázisvédelem és közhatalmi szervek

Az Szt. értelmében adatbázisnak minősül az önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez egyedileg hozzá lehet férni, akár számítástechnikai eszközökkel, akár más módon.¹²⁹ E fogalommeghatározás az uniós adatbázis-irányelven alapul.¹³⁰ Sok esetben nehéz azonban olyan strukturalási módszert találni, amely kielégíti a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéni, eredeti jelleg követelményét.¹³¹ A gyűjteményes műnek minősülő adatbázisok szerzői jogi védelemben részesülnek.¹³² Az adatbázis előállító ezen túl sui generis védelemben is részesülnek. Ezen szerzői jogtól független jog lényegi tartalma szerint az adatbázis-előállító hozzájárulásával lehet csak kimásolni vagy újrahasznosítani az adatbázis tartalmának egészét vagy egy részét.¹³³ Az Szt. mind a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis, mind az adatbázis-előállító védelme körében részletes szabályanyagot tartalmaz.

Az információszabadság szempontjából az merülhet fel kérdésként, hogy a közfeladatot ellátó szervek mennyiben hivatkozhatnak ezekre a jogokra a kezelésükben levő adatbázisok nyilvánosságával összefüggésben. A nyílt hozzáférésű adatokról szóló uniós irányelv kifejezetten előírja azt, hogy a közszférabeli szervezetek nem gyakorolhatják az adatbázis előállítójának az adatvédelmi irányelvben előírt, az adatbázis egész tartalmának vagy minőségi vagy mennyiségi szempontból jelentős része kimásolásának, illetve újrahasznosításának megakadályozásához való jogot¹³⁴ a dokumentumok további felhasználásának megelőzése vagy az ezen irányelv által megszabott korlátokon túlmenő korlátozása céljából.¹³⁵ E rendelkezést a magyar jogba az Szt. 84/A. § (1) bekezdése ültette át.

¹²⁷ Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.086/2015/3/II.

¹²⁸ Kúria Pfv.IV.21.535/2015/6.

¹²⁹ Szt. 60/A. § (1) bekezdés.

¹³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről.

¹³¹ Hilgert Ádám: A gyűjteményes műnek minősülő adatbázis dogmatikai behatárolásának kérdései. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 18. (128.) évf. 5. sz., 2023. október, p. 35.

¹³² Szt. 1. § (2) bekezdés p) pont; 61. § (1) bekezdés.

¹³³ Szt. 84/A. § (1) bekezdés.

¹³⁴ 96/9/EK irányelv 7. cikk (1) bekezdés.

¹³⁵ 2019/1024 irányelv 1. cikk (6) bekezdés.

Az Sztj. ennél is tovább megy, és az adatbázis-előállító sui generis védelme mellett a gyűjteményes műnek minősülő adatbázisok tekintetében is kimondja azt, hogy az erre vonatkozó szerzői jogi szabályok nem érintik a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló jogszabályok érvényesülését.¹³⁶ Felmerül az uniós jog nem megfelelő implementációjának a gyanúja ezen szabállyal összefüggésben, hiszen az adatvédelmi irányelv az adatbázis-előállítók sui generis védelme mellett a gyűjteményes műnek minősülő adatbázisok felett fennálló szerzői jogot is szabályozza. A nyílt hozzáférésű adatokról szóló irányelv csak a sui generis jog tekintetében mondja ki azt, hogy a jogosult nem gyakorolhatja a jogait. Az uniós jogi szabályozás értelmében erre a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis jogosultjának elméletben joga van, amelyet az Sztj. 106/A. §-a nem követ le megfelelően. E téren mindenképpen jogszabályi korrekcióra van szükség.

A nemzeti adatvagyon hasznosításának rendszeréről és az egyes szolgáltatásokról szóló 2023. évi CI. törvény (a továbbiakban: új Natv.)¹³⁷ a hatályába tartozó életviszonyok vonatkozásában már csak az adatbázis előállítóját megillető jogokról szól, így összhangban van a nyílt hozzáférésű adatokról és a közsféra információinak további felhasználásáról szóló irányelvvel. Ehhez lenne szükséges hozzáigazítani az Sztj. szabályozását is.

A nemzeti adatvagyonról szóló korábbi törvény¹³⁸ nem tartalmazott erre vonatkozó rendelkezést, így nem felelt meg az irányelvnek. A közadat-újrahazsnosításról szóló törvényt a 2022. évi LXII. törvény módosította, és az abban szereplő módosított szabály már szintén csak a sui generis adatbázis-védelmet érinti.¹³⁹

5. ÜZLETI TITOK ÉS KNOW-HOW

Az üzleti titkok védelme és az információszabadság több ponton is találkozik egymással. Az egyik legevidensebb az, hogy az egyedi adatigénylések esetén, illetve a közzététel során mennyiben ismerhetők meg az üzleti titkok. Ezen túl az Infotv. bizonyos adatkörökről egyértelműen kimondja, hogy nem minősülnek üzleti titoknak. A másik nagy terület az üzleti titkok peres eljárás során való megismerhetősége. Szintén fontos kérdésként jelentkezik az üzleti titok megfelelő titokban tartása, különösen a közfeladatot ellátó szervvel kötött szerződésekben való megjelölése. Jelen fejezet ezekkel a kérdésekkel foglalkozik.

Az üzleti titok a szellemi tulajdon egy speciális formája,¹⁴⁰ így az Infotv. 27. § (2) bek. h) pontja alapján korlátozható a megismerése a szellemi tulajdon-jogra tekintettel. Az Infotv. azonban speciális szabályokat is tartalmaz az üzleti titok vonatkozásában ugyanezen para-

¹³⁶ Sztj. 106/A. §.

¹³⁷ Új. Natv. 65. § (4) bekezdés.

¹³⁸ A nemzeti adatvagyonról szóló 2021. évi XCI. törvény.

¹³⁹ 2012. évi LXIII. törvény 3/A. §.

¹⁴⁰ TRIPS-megállapodás 39. cikk.

grafus (3) bekezdésében. Az Alkotmánybíróság szerint az üzleti titokra és más, magántitokon túli titokkörökre is kiterjed a magánéletet, valamint a tulajdont megillető védelem.¹⁴¹

5.1. Az üzleti titok fogalma

Az üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó, titkos – egészben, vagy elemeinek összességéként nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető –, ennél fogva vagyoni értékkel bíró olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek a titokban tartása érdekében a titok jogosultja az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítja.¹⁴² Ez alapján egy adat akkor minősül üzleti titoknak, ha kielégíti az alábbi feltételeket:

- gazdasági tevékenységhez kapcsolódik,
- titkos,
- vagyoni értékkel bír,
- a titok jogosultja a titokban tartás érdekében az általában elvárható magatartást tanúsította.

Az üzleti titok speciális esetkörét képezi a védett ismeret, más néven a know-how, amely alatt a magyar jog az azonosításra alkalmas módon rögzített, műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeretet, megoldást, tapasztalatot, illetve ezek összeállítását érti.¹⁴³ A védett ismeret az iparjogvédelmi jogokkal szoros összefüggést mutat, azok védelmének az „előszobáját” jelentheti.¹⁴⁴

Az üzleti titkot ún. relatív titkosság jellemzi. Az Ütvtv. alapján az üzleti titok akkor titkos, ha az egészben vagy elemeinek összességéként nem közismert, illetve ha az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető.¹⁴⁵ Amennyiben az üzleti titok bárki számára hozzáférhetővé válik, úgy relatív titkossága megszűnik. Ez azt eredményezi, hogy közkinccsé válik, és bárki számára felhasználható.¹⁴⁶ Könnyen hozzáférhető az információ akkor, ha az érintett gazdasági tevékenységet végzők nyilvános adatbázisból vagy más hasonló módon könnyen hozzáférnek (pl. anonimizált ítéletek formájában).¹⁴⁷ Az üzleti titok vagyoni értéke a titkosságából fakad, jogosultjának így jelent versenyelőnyt. A bírói gyakorlat szerint mivel a munkavállalók személyes adatai nem bírnak vagyoni értékkel, úgy azok üzleti titok tárgyát sem képezhetik.¹⁴⁸

¹⁴¹ 3056/2015. (III. 31.) AB határozat, indokolás [41] bekezdés.

¹⁴² Ütvtv. 1. § (1) bekezdés.

¹⁴³ Ütvtv. 1. § (2) bekezdés.

¹⁴⁴ Grád-Gyenge Anikó: Szellemi alkotások az információk társadalomban. In Czékmann Zsolt (szerk.): Infokommunikációs jog. Dialóg Campus, Budapest, 2019, p. 298.

¹⁴⁵ 2018. évi LIV. törvény 1. § (1) bekezdés.

¹⁴⁶ Kúria Pfv.20223/2020/8.

¹⁴⁷ Kúria Gfv.30157/2023/5.; Fővárosi Ítéltábla Gf.40269/2022/7.

¹⁴⁸ Fővárosi Ítéltábla Pf.20785/2021/8.

Üzleti titokként védendő a gazdasági társaságok azon információi, amelyek a piacon elfoglalt helyét érinthetik, nyilvánosságra kerülésük esetén hátrányos helyzetet, aránytalan sérelmet eredményezhetnének számára, ugyanakkor az üzleti titokra hivatkozás esetében az adatkezelőt e körben bizonyítási kötelezettség terheli.¹⁴⁹ Az üzleti titokra való hivatkozás nem megalapozott a Fővárosi Ítélőtábla szerint akkor, ha a csatolt okiratokból nem tűnik ki, hogy a szerződő fél miként határozta meg az adott szolgáltatás ellenértékét, ismeretlen az árképzési metódus, a kiadni kért iratok következtetés vagy számítás alapján felismerhető módszert sem tartalmaznak, továbbá azokból nem vonható le sem közvetlenül, sem közvetetten a szolgáltatás-árazási módszerre, valamely gyakorlati, lebonyolítási megoldásra vonatkozó következtetés sem, nem tartalmaznak utalást sem valamely azonosítható gazdasági, szervezési ismeretre, know-how-ra.¹⁵⁰ A Kúria szerint alapvetően nem ismerhető meg az olyan üzleti titok sem, amelynek ismerete más versenytársat indokolatlan előnyhöz juttatna; abban az esetben azonban, ha az állami vagyronról történő rendelkezés miatt fokozottabb nyilvánosság kapcsolódik egyes adatokhoz, szerződésekhez, úgy az üzleti titokra való hivatkozás nem állja meg a helyét.¹⁵¹

Dudás Gábor hívja fel a figyelmet rá, hogy egyes információk üzleti titoknak való minősítése speciális szabályokon nyugszik a közbeszerzésekkel összefüggésben, így az ajánlatok értékelésével és érvényességének vizsgálatával kapcsolatos adatok nem minősíthetők ilyenek.¹⁵² Dudás szerint az üzleti titkok körének nem megfelelő meghatározása, nyilvánosnak minősülő adatok titkosnak minősítése az ajánlat érvénytelenségét vonhatja maga után.¹⁵³

5.2. Üzleti titoknak nem minősülő adatkörök

Közérdekből nyilvános adatként az Infotv. értelmében nem minősülnek üzleti titoknak az alábbi adatkörök:

- a központi és a helyi önkormányzati költségvetés,
- az európai uniós támogatás felhasználásával kapcsolatos adat,
- költségvetést érintő juttatással, kedvezménnyel kapcsolatos adat,
- az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat,
- az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli.¹⁵⁴

¹⁴⁹ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20009/2021/4.

¹⁵⁰ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20363/2022/7.

¹⁵¹ Kúria Pfv.IV.21.519/2018/15.

¹⁵² Dudás Gábor János: A közbeszerzések nyilvánossága. Szegedi Tudományegyetem, doktori értekezés, 2017, p. 146.

¹⁵³ Uo. 153.

¹⁵⁴ Infotv. 27. § (3) bekezdés.

A joggyakorlat ezen túl számos adatkörről állapította meg, hogy nem terjed ki rá az üzleti titok védelme, így ezekkel összefüggésben a közfeladatot ellátó szerv nem hivatkozhat a nyilvánosság korlátozására. Nem minősül üzleti titoknak más titokfajták, így a banktitok sem,¹⁵⁵ noha azok között lehet átfedés, és egy információ több titokfajta fogalmi köre alá is eshet.¹⁵⁶ A Kúria szerint a közpénzek felhasználásával összefüggő, annak felhasználására vonatkozó adatokat főszabály szerint nem lehet üzleti titokként kezelni,¹⁵⁷ és általában a közérdekű adatok sem tartoznak az Ütvtv. hatálya alá.¹⁵⁸

Nem minősülnek üzleti titoknak a GVH szerint az eleve közismert vagy közismertté vált adatok, azon adatok, amelyek az interneten elérhetők, közhiteles nyilvántartásban megtalálhatók, aminek a nyilvánosságát jogszabály előírja, amelyet titoktartási kötelezettség nélkül harmadik személlyel közöltek, illetve azok az adatok, amelyek már elavultak, üzleti titok jellegük nem indokolt.¹⁵⁹ A NAIH ehhez hasonlóan szintén kimondta, hogy a nyilvános forrásból származó adat nem lehet üzleti titok.¹⁶⁰

Az adatvédelmi hatóság rámutatott több alkalommal is, hogy üzleti titok tárgya nem lehet a szerződéses összeg, a cég képviseletében aláíró személy neve sem.¹⁶¹ A Magyar Helsinki Bizottság-ügyben a kirendelt védők kirendeléseinek számának nyilvánossága kapcsán a NAIH szerint az üzleti titok sérelme szintén nem merülhet fel, mert a központi költségvetés terhére kifizetett juttatások abban az esetben is közérdekből nyilvános adatok, ha azok jogosultja természetes személy.¹⁶²

A közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló törvény értelmében közérdekből nyilvános minden, a pályázati kiírást előkészítő, a pályázatot kiíró, a támogatási döntést előkészítő és a támogatási döntést meghozó szerv vagy személy által a pályázattal, a pályázati eljárással, a támogatási döntéssel összefüggésben kezelt, közérdekű adatnak és különleges adatnak nem minősülő adat.¹⁶³ E törvény – az Infotv.-hez hasonlóan – azonban szintén előírja azt, hogy a nyilvánosságra hozatal nem járhat az olyan adatokhoz való hozzáféréssel, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét. Aránytalan sérelemmel jár többek között a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz való hozzáférés.¹⁶⁴

¹⁵⁵ 3/2023. (IV. 17.) AB határozat, indokolás [72] bekezdés.

¹⁵⁶ Szóke Gergely László: Gondolatok a hazai titokvédelmi szabályozás rendszeréről. Jura, 2018. 2. sz., p. 255.

¹⁵⁷ Kúria Pfv.20253/2015/4.

¹⁵⁸ Kúria Pfv.21454/2013/3.

¹⁵⁹ Tájékoztató az üzleti titokra, illetve magántitokra vonatkozó nyilatkozatokról és a titokmentes iratok benyújtásáról, p. 5–6.

¹⁶⁰ NAIH/2020/434.

¹⁶¹ NAIH-998/2022. NAIH-7707/2021, NAIH7368/2021, NAIH-7367/2021, NAIH-7363/2021.

¹⁶² NAIH-beszámoló, 2015, p. 70–71.

¹⁶³ 2007. évi CLXXXI. törvény 3. § (1) bekezdés.

¹⁶⁴ 2007. évi CLXXXI. törvény 3. § (3) bekezdés.

Ennek megfelelően a Kúria egy ügyben megállapította, hogy az ún. start-up projektek támogatásával kapcsolatos adatok nem tekinthetők üzleti titoknak, mert a befektetett összeg nagyságára és a befektetők személyére vonatkozó adatok nyilvános forrásból elérhetőek, a projektbe fektetett összeg nagyságára vonatkozó adatok közérdekből nyilvános adatok, a projektleírás pedig olyan általánosságokat tartalmaz, amelyek nyilvánosságra kerülése nem okoz az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan érdeksérelmet.¹⁶⁵

5.3. Az üzleti titkok megismerésének a korlátozása

Az üzleti titok megismerésének a korlátozása körében az Infotv. előbb említett 27. § (3) bekezdése szerint az üzleti titok nyilvánosságra hozatala nem eredményezheti az olyan adatokhoz való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna. Különösen ilyen adat lehet a törvény szerint a know-how. Az Infotv. szerint ez nem akadályozhatja meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

A NAIH a közbeszerzési adatok nyilvánosságáról szóló beszámolója értelmében a gazdasági szereplők jogos pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdeke felülírhatja az információk megismerhetőségéhez fűződő közérdeket, ezt azonban mindig egyedileg, szigorú mérlegelés útján kell eldönteni.¹⁶⁶ Lehoczki Zóra szerint problémás az, hogy az Infotv. nem határozza meg, mit ért aránytalan sérelem alatt, ami a szerv minősítését és nyilvánosságkorlátozását nagymértékben megnehezíti a gyakorlatban.¹⁶⁷

A Fővárosi Ítélőtábla szerint ezen megtagadási okra csak nagyon szűk körben lehet hivatkozni,¹⁶⁸ és az általános hivatkozás nem elégséges.¹⁶⁹ Amennyiben a szerv nem bizonyítja, hogy a kérdéses adatok olyan üzleti titoknak minősülnek, amelyek mások általi megismerése aránytalan sérelmet okozna számára, úgy az adatok kiadására köteles.¹⁷⁰ A közfeladatot ellátó szervnek nem elég a közérdekű adatok nyilvánosságával szükségképpen és jogszerűen együtt járó, vélt vagy valós hátrányokat bemutatni, hanem ezt meghaladóan azt kell alátámasztania, hogy valamilyen különösen méltánytalan hátrány, aránytalan sérelem éri azáltal, hogy az állami közfeladattal kapcsolatos, fogalmilag közérdekű adatnak minősülő információk nyilvánosságra kerülnek.¹⁷¹ Meg kell nevezni azt a konkrét pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdeket, melyet az adatok megismerése sértene.¹⁷² Az üzleti tevékenység

¹⁶⁵ Kúria Pfv.IV.20.305/2019/8.

¹⁶⁶ NAIH/2019/5557/3.

¹⁶⁷ Lehoczki Zóra Zsófia: A köztulajdonban álló gazdasági társaságok szervezeti és vagyoni sajátosságai. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest, doktori értekezés, 2021, p. 105.

¹⁶⁸ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20460/2023/9.

¹⁶⁹ Kúria Pfv.20718/2018/12.

¹⁷⁰ Kúria Pfv.20391/2016/4.

¹⁷¹ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20460/2023/9.

¹⁷² NAIH-4236/2022.

végzése szempontjából ilyen aránytalan sérelmet okoz a Kúria szerint a technológiai eljárások, műszaki megoldások, gyártási folyamatok, munkaszervezési és logisztikai módszerek, know-how-ra vonatkozó adatok megismerése azzal, hogy ezen adatok kiadásának a megtagadása nem képezheti akadályát a közérdekből nyilvános adatok megismerésének.¹⁷³ Egy másik ügyben az ítélőtábla elvi tételként fogalmazta meg azt, hogy az aránytalan sérelem fennállásának megállapítása ellenére is az adatok megismerése mellett kell határozni akkor, ha az adatok megismerésének nincs más lehetséges módja.¹⁷⁴

A közérdekű adatok megismerésének általános, Infotv.-ben rögzített szabályain túl számos más jogszabály fogalmaz meg az üzleti titok megismerésére vonatkozó szabályanyagot. Ilyen többek között a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 55/A. §-a az üzleti titok megismeréséről az iratbetekintéssel összefüggésben, és a titokmentes iratváltozatok elkészítéséről és benyújtásáról, de a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény 3. §-a a közérdekből nyilvános adatnak minősülő információkról és az aránytalan sérelmet megalapozó tényezőkről, valamint a közbeszerzési törvény egyes rendelkezései is.¹⁷⁵ Az üzleti titkot az információszabadság vonatkozásában említő jogszabályok listáját a NAIH információszabadsággal kapcsolatos kutatási projekt 4. kutatásának helyzetelemzése részletesen tartalmazza.¹⁷⁶

5.4. Az üzleti titkok megismerése a bírósági és hatósági eljárás során

Több olyan konstelláció is elképzelhető, amikor a bírósági eljárás során üzleti titoknak minősülő információk képezhetik a per tárgyát. Ilyenek lehetnek a jelen tanulmány tárgyát képező közérdekű adatigényléssel kapcsolatos ügyek, de akár a munkavállaló titoktartási kötelezettsége, találmányok szabadalmaztatásával kapcsolatos esetek, illetve közbeszerzések is. Az Alkotmánybíróság erre tekintettel megállapította, hogy az állam olyan szabályozást köteles kialakítani, amelyben az üzleti titkok akkor is védettek maradnak, ha peres eljárás anyagává válnak.¹⁷⁷ Ennek megfelelően a polgári peres ügyekben csak bizonyos személyek, bizonyos esetben tekinthetik meg az üzleti titkokat,¹⁷⁸ valamint a tárgyalás nyilvánossága is kizárható üzleti titokra való hivatkozással.¹⁷⁹ Külön szabályok érintik a tanúvallomás megtagadását,¹⁸⁰ valamint az irat- és adatbeszerzést is.¹⁸¹

¹⁷³ Kúria Pfv.IV.21.454/2013/3.; 3233/2023. (VI. 2.) AB határozat, indokolás [45] bekezdés.

¹⁷⁴ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20469/2023/9.

¹⁷⁵ 2015. évi CXLIII. törvény.

¹⁷⁶ KÖFOP projekt. Helyzetelemzés. 4. kutatás. 2021, p. 263–265. https://infoszab.hu/sites/default/files/2022-12/NAIH_Helyzetelemzes_4Kutatas.pdf.

¹⁷⁷ 3056/2015. (III. 31.) AB határozat, indokolás [41].

¹⁷⁸ Pp. 163. § (2) bekezdés.

¹⁷⁹ Pp. 231. § (2) bekezdés.

¹⁸⁰ Pp. 290. § (1) bekezdés. d) pont.

¹⁸¹ Pp. 322. § (2) bekezdés.

A Bszi., a Kp., illetve a Be. nem tartalmaz speciális rendelkezéseket. Az Ákr. ugyanakkor általános jelleggel mondja ki, hogy a közigazgatási hatóság gondoskodik arról, hogy a törvény által védett titok – így az üzleti titok is – ne kerüljön nyilvánosságra, ne juthasson illetéktelen személy tudomására, és e védett adatok törvényben meghatározott védelme a hatóság eljárásában is biztosított legyen.¹⁸² Az üzleti titkot a hatóság csak az eljárás lefolytatása érdekében kezelheti.¹⁸³ Külön szabályokat tartalmaz az Ákr. az iratbetekintés esetén,¹⁸⁴ de kimondja azt is, hogy tanúként nem hallgatható meg az üzleti titoknak minősülő tényről, aki nem kapott felmentést a titoktartás alól. Ha meghallgatható, az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevői nem lehetnek jelen.¹⁸⁵

5.5. Perbeavatkozás

A közérdekű adatigénylésekkel kapcsolatos perekre vonatkozó szabályozás módosításával¹⁸⁶ a jogalkotó 2022-től lehetővé tette, hogy az ilyen perekbe az üzleti titok vagy törvényben meghatározott más titok jogosultja az adatkezelő pernyertessége érdekében beavatkozzon.¹⁸⁷ Az adatigénylés kötelezettje sok esetben nem a titok jogosultja, így a titkot ismerő más személy, szerződő fél, jellemzően a közfeladatot ellátó szerv kell, hogy korlátozza egyes titkok megismerhetőségét. Azért, hogy az üzleti titok relatív titkossága ne sérüljön, a perben a titokhoz fűződő jogos érdekét a titok jogosultja megvédi. Erre a jogalkotói indokolás szerint azért került sor, mert korábban is nagy számban avatkoztak be az adatigénylési perekbe a titok jogosultjai.¹⁸⁸

5.6. Az üzleti titkok megjelölése a szerződésekben

Az üzleti titok fogalmi eleme, hogy a titok jogosultja az információ titokban tartása érdekében az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítsa.¹⁸⁹ Ennélfogva mind a jogosult munkavállalóit, mind azon harmadik személyeket, akik a titkot megismerhetik, titoktartási kötelezettség kell, hogy terhelje. E személyeknek tudniuk kell azt, hogy mely adatok képezik üzleti titok tárgyát. Ez feltételezi azt is, hogy a titok jogosultja megfelelő módon menedzseli szellemi tulajdon-jogait, enélkül ugyanis elkerülhetetlen a tudásvagyon elértéktelenedése¹⁹⁰ akár azáltal, hogy a jogosult nem tudja titokban tartani üzleti titkait (pl.

¹⁸² Ákr. 27. § (2) bekezdés.

¹⁸³ Ákr. 27. § (3) bekezdés.

¹⁸⁴ Ákr. 33. § (3)–(5) bekezdés.; 34. § (2) bekezdés.

¹⁸⁵ Ákr. 67. § (4) bekezdés.

¹⁸⁶ 2022. évi XL. törvény 7. § b) pont.

¹⁸⁷ Infotv. 31. § (4) bekezdés.

¹⁸⁸ 2022. évi XL. törvény, Indokolás a 7. §-hoz.

¹⁸⁹ 2018. évi LIV. törvény 1. § (1) bekezdés.

¹⁹⁰ *Hasznos: i. m. (97), p. 108.*

nem rendelkezik belső titokvédelmi szabályzattal vagy azt nem tudja betartatni).¹⁹¹ Egyes bizalmas, üzleti szempontból hasznos információk titokban tartása versenyelőnyt is jelent egy vállalatnak, ha a kockázatok felméréseivel együtt a relatív titkosságot meg tudja őrizni.¹⁹²

Az üzleti titkok védelme közfeladatot ellátó szerveknél különös kontextusba kerül, hiszen e szervek meg kell feleljenek az adatnyilvánossági rendelkezéseknek is, ami az egyes titkok fokozottabb elértéktelenedéséhez vezethet. A bírói gyakorlat szerint azok a személyek és szervezetek, amelyek egy közfeladatot ellátó szervvel szerződést kötnek, tisztában kell, hogy legyenek azzal, hogy az e szervekkel való szerződéskötés, vagyis a közpénz igénybevétele fokozott nyilvánossággal járhat,¹⁹³ amely az ő üzleti titkaikat is érintheti. A közfeladatot ellátó szervek ugyanis számos más jogalany üzleti titkát ismerhetik, kezelhetik, így a köztulajdonban levő vállalatok, a másként ki nem elégíthető szolgáltatást nyújtó vállalatok, valamint az államháztartás alrendszerével szerződést kötő, közpénzekkel gazdálkodó szervezetek és személyek üzleti titkait is. E szervek kifejezetten nehéz helyzetben vannak akkor, amikor a védendő titokköreiket meg kell határozniuk, hiszen ahogy korábban bemutatásra került, számos információról törvény, illetve bírósági döntés mondja ki, hogy nyilvánosnak minősülnek. Ezeken túl a konkrét esetben szintén lehetnek olyan adatkategóriák, amelyeket üzleti titoknak szükséges minősíteni. Az adatelvnek megfelelően a titok jogosultjának ezt mindig esetről esetre szükséges vizsgálnia.

A védelem egyik hathatós módja lehet, ha a felek már a szerződésben rendezik, hogy a közöttük fennálló és a közérdekű adatok megismerését érintő jogviszonyokkal összefüggő információk közül mi minősül üzleti titoknak. A hatóság 2016-os ajánlásában szintén úgy fogalmazott, amennyiben a titokgazda kifejezetten megjelöli az üzleti titokra vonatkozó részeket, és részletesen kifejti a védelem indokát, akkor az önkormányzat mint szerződéses partner azt nem hozhatja nyilvánosságra.¹⁹⁴ Ez felmerülhet akkor, ha a közfeladatot ellátó szervhez egyedi adatigénylés érkezik be, de célszerű a szerződéskötés folyamatába beépíteni az üzleti titkok azonosítását, a tudásvagyonnal való felelős gazdálkodás ugyanis ezt követeli meg.

Az Alkotmánybíróság szerint az Alaptörvény lehetőséget biztosít olyan szerződési kikötések megalkotására, amelyek természetes személyek számára írnak elő titoktartási kötelezettséget, ezeket a kikötéseket a közpénzekkel gazdálkodó jogalanyok nem használhatják arra, hogy a közérdekből nyilvános adatokat elzárják.¹⁹⁵ A Kúria ehhez hasonlóan szintén arra a megállapításra jutott, hogy az ilyen kikötések polgári jogi szempontból is megengedhetők, azok automatikusan nem minősülnek semmisnek, viszont bizonyos körülmények ezt eredményezhetik.¹⁹⁶

¹⁹¹ Bárdos Rita: Az üzleti titokra vonatkozó polgári jogi szabályozás változásainak munkajogi hatásai. ELTE Jogi Tanulmányok, 2014. 1. sz., p. 441: <http://hdl.handle.net/10831/35667>.

¹⁹² Molnár Erzsébet: Compliance és az üzleti titok. Miskolci Jogi Szemle, 2021. 1. sz., p. 52.

¹⁹³ Kúria Pfv.IV.20.305/2019/8.

¹⁹⁴ NAIH-beszámoló 2019, p. 112.

¹⁹⁵ 3147/2019. (VI. 26.) AB határozat, indokolás [27] bekezdés.

¹⁹⁶ Kúria Pfv.20.229/2016/7. [17] bekezdés.

Egy ügyben egy újságíró nyújtott be adatigénylést az Országos Vérellátó Szolgálathoz, aki egy vérplazma értékesítéséről szóló szerződés kiadását kérte. A hatóság rámutatott, hogy a nemzeti vérkészlettel való gazdálkodás átláthatóságához fűződő közérdek jelentős, amely a fokozottabb nyilvánosság melletti érv. A NAIH azt kérte a szerződő cégtől, hogy részletesen indokolja meg minden egyes szerződési pont esetében annak üzletitok-minősítését és azt, hogy az adott szerződési pont nyilvánossága mennyiben okozna aránytalan sérelmet az üzleti életben. A hatóság szerint a felek szerződéses kötelezettségvállalásainak ismerete nélkül nem alakulhat ki társadalmi vita az értékesítési árról, így a cégnek legalább a főkötelezettséget nyilvánosságára kell hoznia a nemzeti vagyon körébe tartozó szerződések esetén, de azt is, milyen jogkövetkezményt fűz a szerződés ahhoz, ha a szerződő fél elmulasztja a betegek hazai vérplazmán alapuló ellátását elősegítő kötelezettségét.¹⁹⁷ Ebben az ügyben a hatóság tehát a véleményképzés jövőbeni szempontjaira is figyelemmel volt. Ez az álláspont támogatandó, hiszen az egyes adatok nyilvánosságát arra tekintettel kell megítélni, hogy azokról az állampolgárok véleményt formálhassanak, hiszen kizárólag ez felel meg az információszabadság társadalmi rendeltetésének.

Egy másik ügyben egy színész megbízási szerződést kötött egy műsorgyártó gazdasági társasággal a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap által finanszírozott filmsorozat főszerepére. E szerződésben tízmillió forint kötbérfizetési kötelezettség terhe mellett vállalta azt, hogy megbízási díját üzleti titokként kezeli. A műsorgyártó a megbízási szerződést később felmondta, a színész ezt követően egy internetes lapnak nyilatkozott megbízási díjáról, amely miatt a műsorgyártó őt beperelte. Az első- és másodfokú bíróság, valamint a Kúria is kötelezte a színészt a kötbér megfizetésére, arra tekintettel, hogy a színész nem köteles a közpénzekkel való elszámolásra, amin az sem változtat, hogy a vele megbízási szerződést kötő gazdasági társaságtól egy állami tulajdonú médiavállalat rendelte meg a sorozatot.¹⁹⁸ Az ügyben az Alkotmánybíróság is eljárta, az üzleti titokkal kapcsolatos lényegi megállapítást azonban nem tett.¹⁹⁹

6. AZ INFOTV.-BEN NEM NEVESÍTETT EGYÉB TITOKFAJTÁK

Egyes jogszabályi rendelkezések ezen túl rendezik a fizetési titok,²⁰⁰ a biztosítási titok,²⁰¹ a pénztártitok,²⁰² a foglalkoztatói nyugdíjtitok²⁰³ nyilvánosságát is. A gyakorlati életben azonban leginkább a banktitokkal, az adótitokkal és az értékpapírtitokkal kapcsolatos nyilvánossági kérdések merülnek fel. A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja hívta fel a figyel-

¹⁹⁷ NAIH/2020/1800.

¹⁹⁸ Kúria Pfv.V.20.229/2016/7.

¹⁹⁹ 3147/2019. (VI. 26.) AB határozat.

²⁰⁰ 2013. évi CCXXXV. törvény 59. § (1) bekezdés.

²⁰¹ 2013. évi CCXXXV. törvény 4. §, 135. §.

²⁰² 1993. évi X. törvény 40/A. §, 1997. évi LXXXII. törvény 78. §.

²⁰³ 2007. évi CXVII. törvény 25. §.

met arra, hogy az adótitkot az Infotv. 27. §-ának rendelkezései nem nevesítik a közérdekű adatok megismerését vagy terjesztését korlátozó okként, ennek ellenére külön törvények egyes rendelkezései mégis ezt eredményezhetik.²⁰⁴ Ez a megállapítás az itt felsorolt valamennyi titokfajta körében helytáll. A fejezet a banktitok, az adótitok és az értékpapírtitok szabályozását és bírói gyakorlatát mutatja be.

6.1. Banktitok

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) értelmében banktitoknak minősül minden olyan, az egyes ügyfelekről a pénzügyi intézmény rendelkezésére álló tény, információ, megoldás vagy adat, amely az ügyfél személyére, adataira, vagyoni helyzetére, üzleti tevékenységére, gazdálkodására, tulajdonosi, üzleti kapcsolataira, valamint a pénzügyi intézmény által vezetett számlájának egyenlegére, forgalmára, továbbá a pénzügyi intézménnyel kötött szerződéseire vonatkozik.²⁰⁵ Szőke Gergely László szerint a banktitok esetén a védelem alapja az, hogy az információt pénzügyi intézmény kezeli.²⁰⁶ A Hpt. meghatározza azt is, banktitok mikor adható ki harmadik személynek.²⁰⁷ Amennyiben banktitoknak minősülő adat jogosulatlan személy részére kerül kiadásra, úgy az munkajogi következményekkel jár. A Kúria elvi állással szögezte le, hogy ilyen esetben a munkaviszony rendkívüli felmondással történő megszüntetése is megalapozott.²⁰⁸

Nem lehet azonban a Hpt. szerint üzleti titokra hivatkozással visszatartani az információt a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó, külön törvényben meghatározott adatszolgáltatási és tájékoztatási kötelezettség esetén.²⁰⁹ Mivel a Hpt. csak az üzleti titokra való hivatkozást említi, így a banktitkokra e rendelkezés nem vonatkozik. Az Alkotmánybíróság szerint a rendelkezés kiterjesztő értelmezése jogszabálysértő volna, mert a banktitok nem az üzleti titok egy alkategóriája.²¹⁰ A banktitok elsősorban a bankkal szerződést kötő ügyfeleket hivatott védeni.²¹¹ A joggyakorlat szerint nem is lehet a banktitkot kiadni közérdekű adatigénylés keretében,²¹² az ugyanis a pénzintézetbe vetett bizalom gyengülését eredményezné.²¹³

Az Alkotmánybíróság az Eximbankkal kötött hitelsegélyekkel kapcsolatos 2023-as döntésében úgy találta, hogy a jogalkotó elmulasztotta a közérdekű és közérdekből nyilvános ada-

²⁰⁴ Kúria 2017.El.II.J.GY.P.3. [66] bekezdés.

²⁰⁵ 2013. évi CCXXXVII. törvény 160. § (1) bekezdés.

²⁰⁶ Szőke: i. m. (156), p. 248.

²⁰⁷ 2013. évi CCXXXVII. törvény 161. § (1) bekezdés.

²⁰⁸ Kúria Mfv.10248/2012/6.

²⁰⁹ 2013. évi CCXXXVII. törvény 166. §.

²¹⁰ 3/2023. (IV. 17.) AB határozat, indokolás [72] bekezdés.

²¹¹ 3233/2023. (VI. 2.) AB határozat, indokolás [50] bekezdés.

²¹² Kúria Pfv.21.551/2016/4.; Kúria Pfv.IV.20.966/2018/5.

²¹³ Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.001/2016/5/I.

toknak minősülő banktitkok nyilvánosságát törvényben előírni, amire az Eximbank azért lenne köteles, mert állami forrásokból gazdálkodik, és nem végez piaci tevékenységet.²¹⁴ Azon pénzügyi intézmények egyes adatai pedig, amelyek közvagyonnal gazdálkodnak, az információszabadság ernyője alá tartozhatnak,²¹⁵ és más intézményektől eltérően fokozottabb nyilvánosság övezheti egyes, banktitkoknak minősülő adataikat is.

6.2. Adótítok

Az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (a továbbiakban: Art.) adótítoknak minősít minden, az adózást érintő tény, adatot, körülményt, határozatot, végzést, igazolást és minden más iratot.²¹⁶ Az Alkotmánybíróság szerint a banktitkokhoz hasonlóan az adótítok is az ügyfelet védi.²¹⁷ Az adózók jellemzően nem kívánják megosztani a nyilvánossággal adózásuk részleteit, azokat kifejezetten bizalmas adatként kezelik nemcsak a természetes személyek, hanem a jogi személyek is.²¹⁸ Közérdekű adatként egy másik adózó adótítka főszabály szerint nem is ismerhető meg.²¹⁹

Adótítok	Nem adótítok
- A támogatást nyújtó, - a felajánló adózó megnevezése, az általa igénybe vett adómentesség, adókedvezmény, jóváírás, valamint az általa juttatott támogatás, felajánlott adó vagy adóelőleg mértéke, továbbá - a támogatott megnevezése, - a támogatott által kapott támogatás és - a támogatott javára felajánlott adó vagy adóelőleg mértéke abban az esetben, ha az kapcsolódik - az államháztartás alrendszere terhére nyújtott adókedvezményhez, jóváíráshoz, - az adózó által törvényben meghatározott célra nyújtott támogatáshoz, vagy - az adózó által törvényben meghatározott kedvezményezett célra történő felajánláshoz.	Az alábbiak összesített mértéke: - a támogatást nyújtó, felajánlást tevő adózó által az adóévben igénybe vett adókedvezmény, jóváírás, - a támogatott által az adóévben az adózóktól kapott támogatás, és - a támogatott javára az adóévben az adózók részéről felajánlott adó vagy adóelőleg.²²⁰ A nemzeti vagyont kezelő, azzal gazdálkodó adózó esetében az egyébként adótítoknak minősülő adómentesség, adókedvezmény, jóváírás, támogatás, és felajánlott adó vagy adóelőleg adóévben összesített mértéke.²²¹

Egyes adótítoknak minősülő adatok az adózás rendjéről szóló törvény alapján

²¹⁴ 3/2023. (IV. 17.) AB határozat, indokolás [83]–[85] bekezdés.

²¹⁵ Révész, Buzás: i. m. (25), p. 50.

²¹⁶ Art. 127. § (1) bekezdés.

²¹⁷ 3483/2022. (XII. 20.) AB határozat, indokolás [43] bekezdés.

²¹⁸ Kovács Angéla, Fázsi László Milán, Fázsi László: A közérdek korlátjának problémája az adótítokvédelem hatályos szabályozásának tükrében. Magyar Jog, 2013. 8. sz., p. 493.

²¹⁹ Kúria Pfv.20170/2015/5.

²²⁰ Art. 127. § (7) bekezdés.

²²¹ Art. 127. § (8) bekezdés.

A NAIH és a bíróságok több esetben foglalkoztak az ún. TAO-támogatások kérdésével, amik a társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: TAO-törvény) 22/C. §-a alapján nyújtott juttatások.

A Kúria több ügyben is megállapította, hogy a TAO-támogatások speciális adóbevételi jellegüknél fogva közpénznek minősülnek, így az azokkal való gazdálkodással összefüggő adatok közérdekű adatok.²²² Ez a speciális adóbevételi jelleg abból fakad, hogy a támogató szervezetek a társasági adójuk egy részét nem fizetik be a költségvetésbe, hanem törvényi felhatalmazás alapján azt meghatározott szervezeteknek adják. Az állam ebben az esetben – ahogy a Fővárosi Ítélőtábla fogalmaz – bevételtől esik el,²²³ ez pedig a közpénz fogalmi körébe tartozást megalapozza. A közérdekű adatok nyilvánosságához ilyen esetben erősebb és fontosabb közérdek fűződik, mint az adótitok megőrzéséhez.²²⁴ A NAIH 2019-es beszámolójában rámutatott, hogy nem lehet az adatok kiadását adótitokra hivatkozva megtagadni akkor, ha az adatigénylés nem a támogatást nyújtó adózókkal összefüggésbe hozható adatok megismerésére irányul, hanem a támogatás felhasználására.²²⁵

A hatóság más ügyben azt is kiemelte, hogy a polgármester és a képviselő-testület tagjai nem jogosultak az adótitok megismerésére és kezelésére, de a helyi adók vonatkozásában az egyes adónemekre és a hátralékok összegére vonatkozó adatokat személyazonosításra alkalmatlan módon megismerhetik.²²⁶

Fontos hangsúlyozni azt is, hogy egyes adótitkok akkor is kapcsolatban állhatnak a véleménynyilvánítás szabadságával, amennyiben azok közpénzzel való gazdálkodást és így közérdekű adatokat nem érintenek. Az ún. LuxLeaks-ügyben a PwC adótanácsadó cég egy munkatársa adott át bizonyos adótitoknak minősülő információkat egy oknyomozó újságírónak.²²⁷ A jogvita megjárta az Emberi Jogok Európai Bíróságát is, ami rámutatott, hogy a whistleblower véleménynyilvánításhoz való joga ilyen esetekben kellő mértékben figyelembe vehető, mivel az hozzájárult az adózásról szóló szabályokkal kapcsolatos vitához egész Európában.²²⁸

²²² Kúria Pfv.IV.21.175/2017/14.; Kúria Pfv.IV.21.135/2017/10.

²²³ Fővárosi Ítélőtábla 2.Pf.20.187/2017/7/1.

²²⁴ Kúria Pfv.21135/2017/10.

²²⁵ NAIH-beszámoló 2019, p. 116–117.

²²⁶ NAIH/2020/7554/2.

²²⁷ Gönczi Gergely: Így (ne) szivárogtass adótitkokat – az EJEB közérdekű bejelentőkre irányadó szempontjai. Strasbourg-i Figyelő 2021. 10. 01.: <https://ejeb.atlatszo.hu/2021/10/01/igy-ne-szivarogtass-adotitkokat-az-ejeb-kozerdeku-bejelentokre-iranyado-szempontjai/>.

²²⁸ EJEB Halet kontra Luxemburg (Application no. 21884/18), 2021. május 11-i ítélet.

6.3. Értékpapírtitok

A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Tpt.) értelmében értékpapírtitoknak minősül „minden olyan, az egyes ügyfélről a befektetési alapkezelő, a kockázati tőkealap-kezelő, a tőzsde, központi értéktár, központi szerződő fél rendelkezésére álló adat, amely az ügyfél személyére, adataira, vagyoni helyzetére, üzleti befektetési tevékenységére, gazdálkodására, tulajdonosi, üzleti kapcsolataira, illetve a befektetési alapkezelővel, a kockázati tőkealap-kezelővel, a tőzsdével, a központi értéktárral, a központi szerződő féllel kötött szerződéseire, számlájának egyenlegére és forgalmára vonatkozik”.²²⁹ A törvény szerint az, aki ilyen titok birtokába jut, köteles azt megtartani, mégpedig időbeli korlátozás nélkül, így nem adható ki információ az ügyfél felhatalmazása nélkül harmadik személynek, és nem használható fel feladatkörön kívüli célra.²³⁰ A banktitok szabályozásának analógiájára a Tpt. is előírja azt, hogy nem lehet üzleti titokra hivatkozással visszatartani a közérdekű és közérdekből nyilvános adatokkal összefüggő adatszolgáltatási és tájékoztatási kötelezettségek alapján.²³¹

Az értékpapírtitokra vonatkozó adatnyilvánossági rendelkezésekkel az Alkotmánybíróság még nem foglalkozott. A Fővárosi Ítéltábla több döntésében is arra az álláspontra helyezkedett, hogy az üzleti titok szabályozásához való hasonlóság okán az értékpapírtitok megismerhetőségének mérlegelése során hasonló szempontokat kell figyelembe venni, mint az üzleti titok esetén.²³²

ÖSSZEGZÉS

Az információszabadság és a szellemitulajdon-jogok védelme és szabályozása több ponton érintkezik egymással. Míg a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jogot az Infotv. a szellemitulajdon-jogokra tekintettel tartja korlátozhatónak, addig a Tromsøi Egyezmény az üzleti és gazdasági érdekek mellett az egyéb jogos magánérdeket is említi. A szellemitulajdon-jogok mellett ezen érdekek nevesítése is megfontolandó lehet az Infotv.-ben, ami által az üzleti titok körén kívül eső bizalmas információk, mint amilyen az adótitok vagy a banktitok, is védelemben részesülhetnek a konkrét törvényi előírásokon túl.

A gyakorlatban leginkább az üzleti titok védelme és a szerzői jog bír relevanciával. Az iparjogvédelmi jogok szabályozása nagymértékben nyilvánosságpárti, a nyilvánosság korlátozása, az adatok megismerésének a tiltása – az egyes iparjogvédelmi ágazati szabályokon túl – nehezen képzelhető el. A szabadalmi jog ismeri a minősítés intézményét, amely egyes

²²⁹ Tpt. 369. § (1) bekezdés.

²³⁰ Tpt. 371. § (1)–(2) bekezdés.

²³¹ Tpt. 371. § (4) bekezdés.

²³² Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.423/2017/4/II., Fővárosi Ítéltábla 2.Pf. 20.776/2017/5/II.

találmányok nyilvánosságának korlátozását megalapozhatja. Az információszabadsággal kapcsolatos joggyakorlat és alkotmánybíróági gyakorlat ezeket a szabályokat azonban nem veszi figyelembe, azokra nincs tekintettel. Szintén megállapítható az, hogy más iparjogvédelmi oltalmi tárgy (pl. védjegy, formatervezési minta) esetén az adatok megismerése vagy a megismerés korlátozása nem igazán merült fel a gyakorlatban.

A szerzői jogok esetében különösen az Szjt. 15/A. §-a bír relevanciával, ami csupán opcionálisan biztosít lehetőséget arra, hogy a szerzői joggal védett, megismerhető adatokat, műrészleteket betekintéssel ismerjék meg az állampolgárok. A gyakorlaton azonban inkább az látszik, hogy ez nem lehetőség, hanem általános teljesítési mód, amely ugyanakkor hátráltatja, hátráltathatja az újságírók munkáját, a sajtószabadság érvényesülését is. Mivel a közérdekből nyilvános szerzői művek esetén azok nyilvánosságát nem explicite törvény mondja ki, így a joggyakorlat esetről esetre állapítja ezt meg.

A sui generis adatbázis-védelemre a közfeladatot ellátó szervek, amelyek a közérdekű és közérdekből nyilvános adataikat adatbázisokba rendezik, nem hivatkozhatnak. Számos olyan eset van, amikor új adatbázis keletkezik a közérdekű adatigénylés eredményeként, bizonyos adatok leválogatásra, összevonásra kerülnek, akár még bizonyos mértékű adat-előállításra is sor kerül. A jogalkotó biztosítani kívánja azt, hogy ilyen esetben az adatbázis-védelem ne legyen az adatmegismerés korlátja. Ez és az ezzel kapcsolatos uniós implementációs jogalkotási kötelezettségek teljesítése csak részlegesen sikerült a magyar jogalkotó számára, amelyet mindenképpen pótolni szükséges.

Az üzleti titok védelmével összefüggésben az Infotv. kiterjedt szabályrendszert tartalmaz, amelyben segíti a gyakorlatot abban, mely adat megismerését nem lehet korlátozni, és melyét igen. Ezt kiterjedt esetjogi gyakorlat is pontosítja. Az üzleti titkot tartalmazó szerződések esetében a gyakorlat szintén támpontot ad, hogyan kell a védendő információkat megjelölni és kezelni. Ennek gyakorlati megvalósítása nehézkes, ezekkel kapcsolatosan folyamatosan merülnek fel jogértelmezési problémák. A kérdés valószínűsíthetően nem jogalkotási úton lenne rendezhető, abban a NAIH tudna iránymutatást adni a gyakorlatnak. Célszerű lenne a közfeladatot ellátó szerveknél a szerződéskötés folyamatába építeni az üzleti titkok (és általában a szellemi tulajdon-menedzsment) szempontjait, amely az átláthatóságot nagy fokban növelné, és az államháztartás alrendszerével szerződő szerveket is védené üzleti titkaik jogosulatlan nyilvánosságra kerülésével szemben.

Irodalomjegyzék

- Bárdos Rita: Az üzleti titokra vonatkozó polgári jogi szabályozás változásainak munkajogi hatásai. *ELTE Jogi Tanulmányok* 2014/1.
- Dudás Gábor János: *A közbeszerzések nyilvánossága*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, doktori értekezés, 2017.
- Dudás Gábor: A közérdekű adatigénylésekkel kapcsolatos mérlegelés szempontjai a hazai ítélkezési gyakorlatban. In Bán Dániel – Nemessányi Zoltán (szerk.): *Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok*. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem, 2021.
- Gondol Daniella – Legeza Dénes: A szellemi tulajdon-védelem alapja, rendszere. In Legeza Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*, Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2023.
- Gönczi Gergely: Így (ne) szívárogtass adótitkokat – az EJEK közérdekű bejelentőkre irányadó szempontjai. *Strasbourg Figyelő* 2021.10.01.
- Grad-Gyenge Anikó: Szellemi alkotások az információ társadalomban. In Czékmann Zsolt (szerk.): *Infokommunikációs jog*. Budapest, Dialóg Campus 2019.
- Hasznos Viktória: A szellemi tulajdon kérdése az egyetem és az ipar közötti kutatás-fejlesztési együttműködésekben. *Forum – Publicationes Doctorandorum Juridicorum* 2017/1.
- Hilgert Ádám: A gyűjteményes műnek minősülő adatbázis dogmatikai behatárolásának kérdései. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2023/5.
- Kovács Angéla – Fázsi László Milán – Fázsi László: A közérdek korlátjának problémája az adótitokvédelem hatályos szabályozásának tükrében. *Magyar Jog* 2013/8.
- Kuslics Judit et. al.: Innováció és szellemi tulajdon-védelem. In Legeza Dénes (szerk.): *Iparjogvédelem*. Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2020.
- Lehoczki Zóra Zsófia: *A köztulajdonban álló gazdasági társaságok szervezeti és vagyoni sajátosságai*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, doktori értekezés, 2021.
- Lontai Endre – Faludi Gábor – Gyertyánfy Péter – Vékás Gusztáv: *Polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem*. Budapest, ELTE Eötvös, 2017.
- Molnár Erzsébet: Compliance és az üzleti titok. *Miskolci Jogi Szemle* 2021/1.
- Pogácsás Anett: Az alkotó ember személyiségvédelmének sajátos szerzői jogi kérdései. In Görög Márta – Menyhárd Attila – Koltay András (szerk.): *A személyiség és védelme. Az Alaptörvény VI. cikkének érvényesülése a magyar jogrendszerben belül*. Budapest, ELTE Eötvös, 2017.
- Pogácsás Anett: *Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, doktori értekezés, 2017.
- Révész Balázs – Buzás Péter: Az információszabadság szerepe, jelentősége, aktuális kihívásai. *Statisztikai Szemle* 2015/11–12.
- Révész Balázs – Buzás Péter: *Átláthatóság a közpénzügyekben*. Budapest, Dialóg Campus kiadó, 2017.
- Révész Balázs – Buzás Péter: *Az adatvédelem, az információszabadság és az integritás összefüggései*. Dialóg Campus, Budapest, 2018.

- Schultz Márton: Az Infotv. nemzetközi szerződésbe ütköző rendelkezései: A Tromsøi Egyezmény Magyarországon, különös tekintettel a személyes adatok védelmére. In *Medias Res* 2022/1.
- Stadler Johanna – Jókúti András: Bevezetés. In Legaza Dénes (szerk.): *Iparjogvédelem*. Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2020.
- Szabó Máté Dániel – Majtényi László – Maksó Bianka: Az információs jogok mint szabadságjogok. In Czékmann Zsolt (szerk.): *Infokommunikációs jog*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.
- Szőke Gergely László: Gondolatok a hazai titokvédelmi szabályozás rendszeréről. *Jura* 2018/2.
- Timár Adrienn: A szerző személyhez fűződő jogai. In: Legeza Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*. Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2023.
- Wadham, John – Harris, Kelly – Metcalfe, Eric: *Blackstone's Guide to The Freedom of Information Act 2000*. Oxford, Oxford University Press, 2013.